

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Pavla Smolíková

Zásada rychlosti trestního řízení

Diplomová práce

Olomouc
2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Zásada rychlosti trestního řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23. března 2018

.....
Pavla Smolíková

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Petře Masopust Šachové, Ph.D. za odborné vedení při psaní mé diplomové práce a také za její cenné rady, podporu a inspiraci.

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod	7
1 Základní zásady trestního řízení obecně	9
2 Zásada rychlosti trestního řízení v jednotlivých pramenech práva	11
2.1 Zakotvení zásady rychlosti trestního řízení na vnitrostátní úrovni	11
2.2 Zakotvení zásady rychlosti trestního řízení na mezinárodní úrovni	12
2.3 Zásada rychlosti ve světle judikatury Ústavního soudu	13
2.3.1 Přiměřená délka řízení.....	14
2.3.2 Obecné faktory	14
2.3.3 Průtahy přičitatelné stěžovateli.....	15
2.3.4 Vztah průtahů řízení a kasace	16
2.3.5 Zastavení řízení z důvodů průtahů a rehabilitace újmy	16
2.4 Zásada rychlosti řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.....	18
2.4.1 Obecně o zásadě rychlosti řízení.....	18
2.4.2 Kritéria pro rozhodování o přiměřenosti délky řízení	19
2.4.3 Přiměřená délka řízení.....	21
2.4.4 Právní prostředky nápravy	21
2.4.5 Trestní kauzy vedené u ESLP proti České republice	23
3 Průtahy v trestním řízení	25
3.1 Délky trestního řízení v České republice dle statistik.....	25
3.1.1 Stav nevyřízených věcí	25
3.1.2 Průměrná délka trestního řízení v České republice	27
3.2 Příčiny vzniku průtahů v trestním řízení.....	28
4. Význam zásady rychlosti trestního řízení a její postavení mezi ostatními zásadami	30
4.1 Význam zásady rychlosti trestního řízení.....	30
4.2 Postavení zásady rychlosti mezi ostatními základními zásadami trestního řízení.....	31
4.2.1 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady stíhání jen ze zákonných důvodů.	31
4.2.2 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady bezprostřednosti	32
4.2.3 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady zajištění práva na obhajobu	33
4.2.4 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady materiální pravdy.....	34
4.2.5 Shrnutí.....	36
5 Instituty trestního řízení se vztahem k zásadě rychlosti trestního řízení	37
5.1 Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem	37
5.1.1 Zkrácené přípravné řízení	37
5.1.2 Zjednodušené řízení před soudem.....	40
5.1.3 Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení v praxi	41
5.2 Trestní příkaz	43
5.2.1 Institut trestního příkazu	43

5.2.2 Uplatnění trestního příkazu v praxi	45
5.3 Zákonem stanovené lhůty související se zásadou rychlosti trestního řízení	46
5.4 Další instituty sloužící k naplnění zásady rychlosti trestního řízení	47
Závěr	49
Seznam použitých zdrojů	53
Shrnutí (Summary)	57
Seznam klíčových slov (List of key words)	58

Seznam zkratk

TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ÚS	Ústavní soud České republiky
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Diplomová práce se zabývá zásadou rychlosti trestního řízení, tedy jednou ze základních zásad ovládající trestní právo procesní. Podstatou této zásady je, aby trestní řízení probíhalo v přiměřené lhůtě a bez zbytečných průtahů. Jedná se o zásadu, která je zakotvena v různých pramenech práva, ať už na mezinárodní či vnitrostátní úrovni. I přesto nejsou v žádném právním předpise vymezeny lhůty, které by stanovovaly, do kdy má být trestní řízení skončeno. Zejména z tohoto důvodu je zásada rychlosti předmětem četné judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva a také předmětem mnoha diskuzí, v nichž se mluví o průtazích v trestním řízení. Jedná se tedy o téma velice aktuální, které zároveň není dle mého názoru v odborné literatuře dostatečně zpracováno.

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat zásadu rychlosti trestního řízení, přičemž tato analýza se bude soustředit zejména na její význam pro trestní řízení a její postavení mezi ostatními zásadami trestního řízení. Cílem práce je také vymežit instituty, které napomáhají urychlení trestního řízení, zhodnotit jejich význam pro zásadu rychlosti a jejich využívání v praxi a také pouvažovat nad jejich případným zdokonalením a aplikačním rozšířením.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se zabývá základními zásadami trestního řízení obecně – jejím cílem je poukázat na význam těchto zásad v trestním právu. Na ni naváže kapitola druhá, která se již bude týkat zásady rychlosti trestního řízení, konkrétně jejím zakotvením na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. V rámci této kapitoly bude také provedena analýza judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva, jejímž cílem bude vymežit stanovisko těchto soudů k přiměřené délce řízení a faktory, které ovlivňují délku trestního řízení.

Obsahem třetí kapitoly budou průtahy v trestním řízení. Její podstatnou částí bude zpracování statistik týkající se délky trestního řízení, konkrétně statistik týkající se stavu nevyřízených trestních věcí u okresních a krajských soudů a také průměrná délka trestního řízení v České republice. Hlavním pramenem této kapitoly budou Statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti. Další částí této kapitoly budou příčiny vzniku průtahů v trestním řízení.

Čtvrtá kapitola bude členěna do dvou podkapitol - cílem první podkapitoly zabývající se významem této zásady bude zhodnotit, z jakých důvodů a pro koho je zásada rychlosti důležitá. Obsahem druhé podkapitoly bude postavení zásady rychlosti mezi ostatními zásadami a její vztah k zásadě stíhán jen ze zákonných důvodů, k zásadě bezprostřednosti, k zásadě zajištění práva na obhajobu a k zásadě materiální pravdy. Vzhledem k tomu, že není zásada rychlosti zdaleka jedinou zásadou a nemá ani nadřazené postavení vůči zásadám ostatním, bude v této části práce pouvažováno také nad tím, do jaké míry je uplatňování zásady rychlosti vyjmenovanými zásadami

omezeno a jaký význam by pro trestní řízení mělo, kdyby byla zásada rychlosti stanovena jako hlavní cíl řízení.

V páté kapitole diplomové práce budou vymezeny instituty sloužící k urychlení trestního řízení. Zvláštní pozornost bude věnována zkrácenému přípravnému řízení, na něj navazujícímu zjednodušenému řízení před soudem a trestnímu příkazu, a to z toho důvodu, že naplňují zásadu rychlosti v nejširší možné míře a dle statistik jsou také v praxi nejvíce používány. Cílem této kapitoly je nejen vymežit podstatné znaky těchto institutů, ale také analyzovat četnost jejich používání a význam pro zásadu rychlosti v praxi. Vymezeny budou i některé další instituty jako např. dohoda o vině a trestu či lhůty obsažené v trestním řádu, které mají zabránit vzniku průtahů.

1 Základní zásady trestního řízení obecně

Základní zásady trestního řízení můžeme definovat jako určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je trestní řízení ovládáno. Vzhledem ke své povaze tvoří základ, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů.¹

Obecné zásady trestního řízení jsou pro právo velice významné – aby právo v demokratické společnosti efektivně fungovalo, musí získat respekt u těch, kteří jsou jím ovlivňováni. Zásady určují hranice jednání jednotlivých subjektů trestního řízení a zároveň tak zvyšují míru právní jistoty stran v řízení. Jednání, které je vedeno takovými zásadami, je protikladem jednání ponecháno libovůli subjektu vykonávající stanovené pravomoci v trestním řízení.²

Pojem základní zásada trestního řízení nelze zaměňovat s pojmem právní norma. V kontinentálním právu převažuje teorie, že zásady jsou obecnějšího charakteru než normy a zároveň tvoří harmonickou ucelenou soustavu, která je zaměřená na uskutečnění úkolů trestního řízení. Právě tato vnitřně jednotná soustava je prostřednictvím konkrétních norem uplatňována ve stádiích trestního řízení a procesních institutech z hlediska jednotlivých zásad, a to v různé míře. Tato míra uplatnění poté závisí na daném procesním institutu či stádiu řízení. V rámci common law je zdůrazňováno, že se právní norma uplatňuje na spornou otázku, kterou je třeba vyřešit. Zásada tuto otázku nevyřeší, a proto je z tohoto hlediska slabší. Druhým kritériem rozlišení je vztah zásad mezi sebou – zásady mohou být navzájem v dialektickém rozporu a musí být tedy vzájemně porovnávány a hodnoceny. Normy mají na rozdíl od nich jasný charakter a není tedy třeba je navzájem porovnávat a hodnotit.³

Význam zásad trestního řízení, který v poslední době neustále stoupá, se projevuje ve funkci poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárné.⁴

Funkce poznávací souvisí s tvrzením, že zásady tvoří základ, na němž spočívá trestní právo procesní. Bez znalosti jednotlivých zásad nemůžeme pochopit smysl a podstatu trestního řízení, jakožto i smysl a význam jeho jednotlivých institutů.⁵

Zásady jsou taktéž důležitým interpretačním vodítkem při výkladu zákona a jeho jednotlivých institutů, mají tedy funkci interpretační. Pokud nastane při výkladu sporná otázka, je možno vycházet právě ze základních zásad a s jejich pomocí ji vyřešit. Zároveň by také měla interpretace směřovat k naplnění cílů trestního řízení a být ústavně konformní. S funkcí

---

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 116.

² ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, s.r.o.: 1999. s. 46.

³ Tamtéž, s. 44-45.

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 117.

⁵ Tamtéž.

interpretační velmi úzce souvisí funkce aplikační, jejímž obsahem je využití základních zásad trestního řízení jako vodítek při aplikaci řešení konkrétních sporných otázek trestního řízení.⁶

Poslední funkcí je funkce zákonodárná neboli funkce pro tvorbu práva. Zásady jsou v první řadě de lege ferenda významné pro zákonodárce – jejich systém by měl umožnit a zaručit volbu i konstrukci procesních institutů a stádií řízení, které celkovou koncepci trestního práva vytvářejí a prohlubují. V případě, že by byla zákonodárcem přijata právní úprava z pohledu základních zásad cizorodá, budou tyto zásady bránit a narušovat integritu koncepce zákona.⁷ Jinak řečeno, význam základních zásad pro tvorbu práva záleží v tom, že nově zaváděné instituty nemají kolidovat se stávajícími zásadami. Je tedy třeba zkoumat, zda tyto stávající zásady vyhovují a zda není žádoucí jejich změna. Vzhledem k tomu, že dochází k četným novelizacím trestního řádu, bývají základní zásady porušovány a nově přijímané instituty s nimi kolidují, resp. představují výjimky z těchto zásad.⁸

V některých publikacích se uvádí i tzv. funkce trestně politická spočívající ve formování kvalitního právního vědomí občanů.⁹

Je třeba si tedy uvědomit, že zásady nejsou dogmata, která by se uplatňovala bezvýjimečně. V zájmu řádného fungování procesu je účelné a mnohdy i nutné uplatnit některou z výjimek ze základních zásad včetně těch nejvýznamnějších. Zároveň je také třeba podotknout, že se zásady neuplatňují ve všech stádiích trestního řízení ve stejné míře.¹⁰

Shrňme-li výše uvedené, základní zásady trestního řízení musejí zaručovat takovou tvorbu trestněprávních norem, jejich interpretaci i aplikaci, která směřuje k naplnění § 1 trestního řádu.¹¹ Dle tohoto ustanovení je účelem trestního řádu: „*upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.*“¹²

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 118.

⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. s. 85.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 118.

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. s. 86.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stále trauma české legislativy. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 10.

¹¹ Tamtéž, s. 85.

¹² zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

2 Zásada rychlosti trestního řízení v jednotlivých pramenech práva

2.1 Zakotvení zásady rychlosti trestního řízení na vnitrostátní úrovni

Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod deklaruje, že každý má právo na to, aby byla jeho věc projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.¹³

Právo na projednání věci soudem a jejím rozhodnutím obsahuje i § 5 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, na něž navazuje § 79 odst. 1 tohoto zákona stanovující povinnost soudců a přísedících rozhodovat v přiměřených lhůtách.¹⁴

Listina základních práv a svobod a zákon o soudech a soudcích ovšem nejsou jedinými prameny práva, v nichž je zásada rychlosti trestního řízení zakotvena. Můžeme ji najít taktéž v § 2 odst. 4 TŘ, který stanoví povinnost orgánů činných v trestním řízení projednávat trestní věci urychleně bez zbytečných průtahů. Zmiňuje také, že s největším urychlením se projednávají zejména věci vazební a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku.¹⁵

Zásada rychlosti je v TŘ upravena společně se zásadou oficiality, podle které postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti a je považována za zásadu všeobecného charakteru v tom slova smyslu, že zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení a že je uplatňována ve všech stádiích trestního řízení, včetně řízení vykonávacího.¹⁶

V řízení ve věcech mladistvých je zásada rychlosti taktéž uplatňována. Významným ustanovením je § 3 odst. 6 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dle kterého má každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý právo na to, aby byl jeho čin projednán bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež, nestanoví-li tento zákon jinak.¹⁷ V komentářové literatuře je zásada rychlosti v řízení ve věcech mladistvých nazývána jako zásada včasného a rychlého projednání věci. V tomto typu řízení nabývá zvláštního významu, neboť v důsledku neukončeného sociálního, mravního a rozumového vývoje dětí a mladistvých je zde velká naděje na to, že pohotová reakce na jejich protiprávní čin bude nejlepší prevencí dalšího deliktního jednání.¹⁸

Je nutno dodat, že rychlost trestního řízení není zajištěna pouze výše zmíněnými ustanoveními, nýbrž celými úpravami obsaženými ve vyjmenovaných právních předpisech.

¹³ ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 137.

¹⁷ zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 22-32 (§ 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

V TŘ je zásada rychlosti zajištěna celou úpravou postupu, která byla v rámci jednotlivých novelizací postupně prohlubována. Významnými novelami byly v této oblasti zákon č. 292/1993 Sb., který znovuzavedl trestní příkaz, rozšířil možnosti jednání před samosoudcem dle § 314b či zavedl podmíněné zastavení trestního stíhání, a dále také novela č. 265/2001 Sb., která přinesla novou úpravu přípravného řízení v § 159 či lhůty stanovené pro vyřízení věci v § 159, § 167, § 170, atd..¹⁹

Požadavek na rychlé projednání a rozhodnutí trestní věci nabývá v poslední době na významu a stále se hledají cesty, jak trestní řízení urychlit. Tyto cesty mohou spočívat v přijetí nové právní úpravy, organizačních opatření či technickém vybavení orgánů činných v trestním řízení. V legislativní praxi se tato tendence projevuje tím, že důvodová zpráva téměř ke každé novele trestního řádu z poslední doby zdůrazňuje, že navrhovaná úprava přispěje ke zrychlení trestního řízení.²⁰

Například dle důvodové zprávy k novele trestního řádu č. 292/1993 Sb. je podstatou a základním smyslem právní úpravy trestního řízení zajistit, aby byl pachatel nejen odhalen, usvědčen a potrestán, ale aby se tak stalo co nejdříve po spáchání trestného činu. Pouze tak může být trestní řízení ze strany veřejnosti vnímáno jako výkon trestní spravedlnosti a plnit ochranu v oblasti prevence. Předpokládanou novelizací se sleduje, aby se mohlo trestní řízení stát účinnějším prostředkem k potlačování kriminality a aby se výrazně zjednodušilo a zrychlilo ve všech svých stádiích. Zároveň ale také dodává, že tohoto efektu nemůže dosáhnout pouze samotná právní úprava, neboť velmi závisí na aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení.²¹

Závěrem můžeme tedy shrnout, že samotné zakotvení zásady rychlosti trestního řízení v právních předpisech nestačí k tomu, aby mohla být efektivně naplňována. Je na zákonodárci, aby zakotvit pravidla sloužící k jejímu naplnění a podle potřeby je také zdokonaloval či rušil.

2.2 Zakotvení zásady rychlosti trestního řízení na mezinárodní úrovni

Zásada rychlosti trestního řízení je upravena taktéž na úrovni mezinárodní. Významným dokumentem je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, v níž je tato zásada obsažena v čl. 6 odst. 1. Ten stanoví právo každého na to, aby byla jeho záležitost projednána spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem. Zásada rychlosti je zde uvedena jako jeden z atributů práva na spravedlivý proces. V souvislosti s tímto právem

---

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: Komentář I.* § 1-156. 7 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 29 (§ 2 trestního řádu).

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008 [cit. 26. ledna 2018]. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.

²¹ *Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 292/1993 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 30. října 2017]. Dostupné na < www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=6026>.

hovoří Úmluva také o veřejném vyhlášení rozsudku, o presumpci nevinny či o minimálních právech obviněného z trestného činu. Mezi tato minimální práva spadá např. právo být neprodleně seznámen s povahou a důvodem obvinění, právo na tlumočníka, právo mít přiměřený čas a možnost na přípravu obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo obhájcem podle svého výběru.²²

2.3 Zásada rychlosti ve světle judikatury Ústavního soudu

Ústavní soud je Ústavou České republiky definován jako soudní orgán ochrany ústavnosti. Jeho úkolem je chránit nejen tuto ústavnost, ale také základní práva a svobody vyplývající z Ústavy a Listiny základních práv a svobod. Nespadá tedy do obecné soustavy soudů, ale je specializovaným orgánem blíže upraveným zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.²³

Jedním z typů řízení před ÚS je řízení o ústavní stížnosti, kterou je dle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručená ústavním pořádkem.²⁴

Jak již bylo uvedeno výše, čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod garantuje právo každého, aby byla jeho věc projednána bez zbytečných průtahů. Tento článek bývá předmětem ústavních stížností poměrně často. Dle statistik ÚS bylo porušení práva na projednání věci bez průtahů namítáno v roce 2017 v 97 ústavních stížnostech. Porovnáme-li tento rok s lety předchozími, můžeme dovodit, že se toto číslo nachází zhruba někde uprostřed pomyslné linie znázorňující počty podaných stížností z důvodu průtahů v řízení. Od roku 2000 bylo nejméně těchto ústavních stížností podáno v roce 2007, tento rok jich napadlo pouze 31. Naopak nejvíce stížností ÚS eviduje v roce 2003, kdy jich bylo 150 a v těsném závěsu je rok 2004, kdy jich bylo podáno 144.²⁵

V judikatuře ÚS můžeme tedy najít četné množství nálezů zabývajících se zásadou rychlosti trestního řízení.

---

²² KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 565 (čl. 6 Úmluvy).

²³ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ HUDCOVÁ, Dagmar. *Roční statistické analýzy 2016* [online]. usoud.cz, 6. ledna 2017 [cit. 20. listopadu 2017]. Dostupné na < https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Statistika/VSA_2017-final.pdf>.

2.3.1 Přiměřená délka řízení

V první řadě je třeba zabývat se otázkou, jaké základní právo je průtahy vlastně porušeno. ÚS se touto otázkou zabýval ve svých nálezech již několikrát a dovedl, že právo na projednání věci v přiměřené lhůtě je integrální součástí práva na spravedlivý na proces, a je tedy garantováno v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a taktéž v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Tento názor vyslovil ÚS např. v nálezech I. ÚS 600/03 ze dne 16. ledna 2004, I. ÚS 5/96 ze dne 5. listopadu 1996 nebo IV. ÚS 358/98 ze dne 10. listopadu 1998.²⁶

Vzhledem k tomu, že právní předpisy sice hovoří o přiměřené lhůtě, nicméně nijak blíže ji nevymezují, musí se ÚS v rámci své rozhodovací činnosti zabývat přiměřenou délkou řízení. Jeho judikatura zatím nedospěla k vymezení konkrétní délky řízení, jejíž překročení bychom mohli považovat za porušení požadavku projednání věci v přiměřené lhůtě.

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 599/2000 ze dne 22. ledna 2001 ÚS dovedl, že kritérium přiměřené lhůty je subjektivním pojmem, který se může lišit podle povahy každého individuálního případu.²⁷

Tento názor ÚS potvrdil v nálezu sp. zn. I. ÚS 641/04 ze dne 19. ledna 2015, v němž stanovil, že přiměřenost délky řízení nelze vyjádřit numericky, neboť je objektivně podmíněna charakterem projednávané věci. Musí být tedy zkoumána s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Tento názor navíc doplnil o kritéria, která je nutno při stanovování přiměřené délky zohlednit. Dodal, že se musí brát v potaz složitost věci, chování stěžovatele a příslušných orgánů. V rámci trestního řízení je dle citovaného nálezu při stanovování přiměřené délky řízení důležitý i počet spoluobviněných, přítomnost mezinárodního prvku či teritoriální a časový rozsah trestné činnosti. Je třeba zkoumat také to, zda orgány činné v trestném řízení jednaly v dané věci plynule.²⁸

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 173/94 ze dne 22. března 1995 považuje ÚS za relevantní kritérium pro stanovení přiměřenosti délky trestního řízení i fakt, že trestní řízení provázelo stěžovatele v období jeho dospívání, tj. mezi 16-20 lety, což na něj mohlo mít negativní vliv.²⁹

2.3.2 Obecné faktory

ÚS se dále ve své rozhodovací činnosti zabýval také tzv. obecnými faktory, které mohou mít vliv na délku řízení. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 55/94 ze dne 14. září 1994 výslovně stanovil, že je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví zakotvené v Listině a

---

²⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03

²⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000

²⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2015, sp. zn. I. ÚS 641/04

²⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94

Úmluvě byly respektovány a případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži občanů, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv v přiměřené době.³⁰

Tento názor více rozvedl v nálezu sp. zn. I. ÚS 600/03 ze dne 16. ledna 2004, v němž uvedl, že pro posuzování průtahů v řízení a nepřiměřené délky řízení není rozhodující, zda jsou případné průtahy způsobovány subjektivním faktorem stojícím na straně soudu, spočívající především v liknavém jednání rozhodujícího soudce, či objektivním faktorem spočívajícím v množství napadlých věcí či nedostatečném administrativním a technickém zázemí soudu. Podle ÚS má jednotlivci garantovat ochranu jeho práv státní moc jako celek bez ohledu na její dělení do jednotlivých složek.³¹

Stát se zároveň nemůže vymlouvat na to, že nezajistil dostatečný soudní personál. To je totiž jeho úkolem, jak stanovil ÚS v nálezu sp. zn. IV. ÚS 599/2000 ze dne 22. ledna 2001.³²

V nálezu sp. zn. III. ÚS 218/97 ze dne 4. prosince 1997 ÚS dokonce ukládá povinnost zabezpečit dostatečné personální a technické fungování moci soudní nikoliv samotným soudům, ale přímo Ministerstvu spravedlnosti.³³

2.3.3 Průtahy přičitatelné stěžovateli

ÚS zároveň také judikoval, že existují situace, kdy sice průtah v řízení je, ale nelze jej přičítat obecnému soudu. Jedná se o případy, kdy je důvodem vzniku průtahu chování samotného stěžovatele. Učinil tak např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 345/96 ze dne 10. března 1998, v němž nevyhověl ústavní stížnosti stěžovatele z důvodu, že soudní projednání věci bylo provázeno mnoha složitostmi a průtahy, které inicioval přímo stěžovatel. Ten např. odstranil nedostatky podaného odvolání po urgencích soudu až po čtyřech měsících od výzvy či podával postupně námitky proti jednotlivým soudcům soudu prvního i druhého stupně. V tomto případě sice šlo o řízení občanskoprávní, nicméně domnívám se, že lze toto judikované pravidlo vztáhnout i na trestněprávní řízení.³⁴

Dle nálezu sp. zn. III. ÚS 95/04 ze dne 9. září 2004 jsou průtahy přičitatelné samotnému stěžovateli i v případě, že musela být nařízená hlavní líčení opakovaně odročována z důvodu nedostavení se stěžovatele či jeho obhájce k soudu, a také v případě, že nebylo možné opakovaně stěžovateli doručit písemné soudní zásilky z důvodu, že se dotyčný nezdržoval na jím uvedených adresách. ÚS již dále nezkoumal, zda jsou podané omluvy stěžovatele či jeho obhájce důvodné, rozhodné pro něj bylo, že se na těchto skutečnostech nijak nepodílely orgány činné v trestním

³⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 14. září 1994, sp. zn. IV. ÚS 55/94

³¹ náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03

³² náleží Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000

³³ náleží Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997, sp. zn. III. ÚS 218/97

³⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 10. března 1998, sp. zn. I. ÚS 345/95

řízení. Soudu prvního stupně bylo sice vytknuto, že mohl postupovat v určitých okamžicích trochu rychleji, např. nařídít hlavní líčení dříve než šest měsíců po podání obžaloby. ÚS nicméně dovodil, že se tato pochybení na celkové délce trestního řízení nepodílela podstatnou měrou. Ani této ústavní stížnosti tedy nebylo vyhověno.³⁵

2.3.4 Vztah průtahů řízení a kasace

ÚS se zabýval také vztahem průtahů a případné kasace. Ve svém nálezu III. ÚS 70/97 ze dne 10. července 1997 stanovil, že samotné průtahy nejsou důvodem pro vydání kasačního nálezu. Pokud ústavní stížnost napadaná porušení čl. 38 odst. 2 Listiny, lze o kasaci uvažovat pouze v případě, že průtahy v řízení ovlivnily nedodržení dalších ústavních principů řádného procesu nebo aplikaci hmotných ústavních práv.³⁶

Toto pravidlo později citoval Ústavní soud i ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 585/04 ze dne 20. 7. 2005.³⁷

2.3.5 Zastavení řízení z důvodů průtahů a rehabilitace újmy

Při rozhodování o ústavních stížnostech ÚS narazil také na otázku, zda je existence průtahů v řízení důvodem pro zastavení tohoto řízení. Ve své rozhodovací praxi se přiklonil ke stanovisku, že pouze z důvodu průtahů v řízení nelze toho řízení zastavit. Významným judikátem v této otázce je nález sp. zn. IV. ÚS 487/03 ze dne 1. prosince 2003. V rámci tohoto nálezu se ÚS sice nevyjádřil k otázce zastavení řízení z důvodu průtahů poprvé, dokonce v něm odkazuje na předešlé nálezy sp. zn. II. ÚS 32/03 a IV. ÚS 8/03, nicméně danou otázku zde rozebírá velmi podrobně. ÚS konstatuje, že v § 11 odst. 1 TŘ jsou uvedeny případy, pro které je trestní stíhání nepřipustné a v důsledku toho nelze trestní stíhání zahájit, popř. v něm nelze pokračovat, bylo-li již zahájeno, a musí být zastaveno. Důvody pro zastavení trestního stíhání jsou vymezeny taxativně, pozitivně, výslovně a představují kogentní úpravu. Nelze pod ně tedy podřadit průtahy v řízení. ÚS také upozorňuje, že tyto důvody představují průlom do zásady oficity. V nálezu se ÚS opírá také o Úmluvu a rozhodovací praxi ESLP, neboť se zabývá důvodem pro zastavení v § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, tedy zastavení z důvodu, že tak stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, tedy právě Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.³⁸

Ústavní soud se tímto stanoviskem dostal do rozporu s dřívějším názorem Nejvyššího soudu obsaženým v usnesení sp. zn. 7 Tz 316/2001 ze dne 10. dubna 2002, podle něhož je

---

³⁵ nález Ústavního soudu ze dne 9. září 2004, sp. zn. III. ÚS 95/04

³⁶ nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97

³⁷ nález Ústavního soudu ze dne 20. července 2005, sp. zn. I. ÚS 585/04

³⁸ nález Ústavního soudu ze dne 1. prosince 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03

v souladu s Úmluvou dán důvod pro zastavení stíhání v případě, že se v řízení vyskytly průtahy způsobené orgány činnými v trestním řízení. Nejvyšší soud v tom rozhodnutí zastává názor, že pokud se dostane právo a povinnost na stíhání a potrestání pachatele do extrémního rozporu s právem obviněného na projednání jeho záležitosti v přiměřené lhůtě, zbavuje se tím stát svojí nečinností práva na stíhání a potrestání pachatele. V rámci tohoto usnesení se Nejvyšší soud zabýval případem, v němž nebyl od 15. dubna 1994 do 25. září 2000 učiněn v přípravném řízení žádným orgánem činným v trestním řízení ani jediný úkon. Tento názor je v současné době již překonaný, o čemž svědčí i výše citovaný náleží ÚS.³⁹

ÚS se vyslovil také k případné rehabilitaci újmy, která byla způsobena obviněnému v důsledku průtahů v řízení. V náleží sp. zn. I. ÚS 544/04 ze dne 31. března 2005 dovedil, že nepřiměřenou délku řízení je potřebné promítnout do výše a druhu ukládaného trestu. V této souvislosti ÚS jmenuje mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby nebo upuštění od potrestání. Hypoteticky také připouští zastavení trestního stíhání, nicméně pouze jako krajní prostředek, který by mohl soud použít v případě, že by obecný soud našel podmínky pro postup dle § 223 odst. 2 TŘ ve spojení s § 172 odst. 2 písm. c) TŘ, resp. § 257 odst. 1 písm. c) TŘ.⁴⁰

V jednom z nejnovějších náleží ÚS dovedil, že zastavení trestního stíhání nelze považovat za dostatečnou kompenzaci újmy způsobenou nepřiměřenou délkou trestního stíhání, pokud o něj obviněný nezádal a neměl žádnou možnost očistit se. Učinil tak v náleží sp. zn. I. ÚS 741/17 ze dne 26. září 2017. ÚS zde v obecné rovině konstatuje, že v případě, kdy se nepřiměřená délka trestního řízení kompenzuje zmírněním uloženého trestu, se pachateli, jenž byl uznán vinným, dostává jednoznačného benefitu za újmu způsobenou délkou řízení v podobě mírnějšího postihu. Oproti tomu je v případě zastavení trestního stíhání odůvodněného délkou řízení míra odškodnění utrpěné újmy výrazně nižší, neboť osoba, proti níž bylo řízení vedeno, dosud pravomocně odsouzena nebyla, a nelze tudíž vyloučit, že by zastavené řízení mohlo vyústit i v rozhodnutí pro ni příznivější, kterým by byla obžaloby zproštěna. ÚS se domnívá, že ani zprošťující rozsudek by nebyl dostatečnou kompenzací nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení a namísto by dle něj bylo přiznat stěžovateli finanční zadostiučinění z titulu vzniklé nemajetkové újmy.⁴¹

---

³⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001

⁴⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. I. ÚS 544/04

⁴¹ náleží Ústavního soudu ze dne 26. září 2017, sp. zn. I. ÚS 741/17

2.4 Zásada rychlosti řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva

Jak již bylo uvedeno výše, základním mezinárodním pramenem práva upravující zásadu rychlosti trestního řízení je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Kromě toho, že tento dokument deklaruje lidská práva a základní svobody, zřizuje také Evropský soud pro lidská práva, který má dle jejího čl. 19 sloužit k zajištění plnění závazků přijatých v Úmluvě a jejích Protokolech. Dle čl. 34 Úmluvy může soud přijímat individuální stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv zaručených Úmluvou.⁴²

Námítka porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je jednou z nejčastějších námitek, se kterou se musí ESLP vypořádávat. Od června 1968 do května 1995 se jí zabýval ve 159 rozsudcích. Dle statistik počet těchto námitek v následujících letech ještě vzrostl, například v roce 2000 řešil soud otázku práva na projednání věci v přiměřené lhůtě v 517 rozsudcích.⁴³ V následujících letech nastal pozvolný ústup, např. v roce 2016 se soud touto otázkou zabýval pouze ve 106 rozsudcích.⁴⁴

Důvodem tohoto poklesu je zejména zavedení účinných právních prostředků nápravy v právních řádech jednotlivých států. Tyto změny ve vnitrostátních právních řádech byly nutnou reakcí na obrat v judikatuře ESLP – soud dříve považoval čl. 13 Úmluvy stanovující požadavek existence účinných právních prostředků nápravy porušení jednotlivých práv jako článek subsidiární vůči čl. 6 Úmluvy. Konstatoval-li tedy porušení čl. 6, nepovažoval již za nutné zabývat se čl. 13 Úmluvy. Ke změně ovšem došlo v judikátu Kudla proti Polsku ze dne 26. října 2000, v němž se zabýval nejen otázkou přiměřenosti délky řízení, ale také tím, zda měl stěžovatel k dispozici účinný právní prostředek nápravy tohoto porušení.⁴⁵

2.4.1 Obecně o zásadě rychlosti řízení

ESLP dovodil, že při rozhodování o respektování požadavku přiměřené lhůty je třeba zvážit obecný zájem na řádném výkonu spravedlnosti na straně jedné a zájem stěžovatele na rychlém vyřízení věci na straně druhé. Učinil tak v rozsudku Debbasch proti Francii.⁴⁶

⁴² sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

⁴³ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 697 (čl. 6 Úmluvy).

⁴⁴ *The ECHR in facts and figures 2016* [online]. echr.coe.int.cz, 1. května 2017 [cit. 11. Listopadu 2018]. Dostupné na <http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2016_ENG.pdf>.

⁴⁵ KMEC, Jiří. Právo na přiměřenou délku trestního řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Trestněprávní revue*, 2004. roč. 3, č. 5, s. 133.

⁴⁶ rozsudek ESLP ze dne 3. prosince 2002, Debbasch proti Francii, č. 49392/99, § 43.

V rozhodnutí Wemhoff proti Německu také dovedl, že cílem práva na projednání trestněprávní věci v přiměřené lhůtě je, aby nebyl obviněný příliš dlouhou dobu vystaven svému obvinění a aby bylo rozhodnuto o odůvodněnosti tohoto obvinění.⁴⁷

2.4.2 Kritéria pro rozhodování o přiměřenosti délky řízení

Pro rozhodování o přiměřenosti délky řízení stanovil ESLP čtyři základní kritéria, a to složitost věci, chování stěžovatele, postup státních orgánů a význam řízení pro stěžovatele. Učinil tak například v rozsudku Süßmann proti Německu ze dne 16. září 1996.⁴⁸

Toto pravidlo se v judikatuře ESLP vyskytuje v různých modifikacích – zejména ve starší judikatuře soud neřeší význam řízení pro stěžovatele, jindy považuje postup státních orgánů a chování stěžovatele za jedno kritérium, apod. Jedná se ale spíše o formální odlišnosti, které na konečném posouzení případu nic nemění.⁴⁹

K těmto čtyřem základním kritériím je třeba přidat ještě kritérium páté, a to počet stupňů soudní soustavy, na kterých byla věc projednávána. ESLP sice tento fakt jako kritérium nepovažuje, nicméně zabývá-li se délkou řízení, zajímá ho i počet instancí, které se danou věcí zabývaly. I toto hraje v délce řízení roli – pokud věc projde od prvního stupně přes soud odvolací a dovolací až k ÚS, bude délka řízení jiná, než když bude věc řešena pouze v rámci prvního stupně.⁵⁰

Jak již bylo uvedeno výše, jedním z kritérií pro určení přiměřenosti délky řízení je složitost věci. Dle judikatury ESLP existují tři stupně složitosti věci: věc nebyla složitá, věc vykazovala jistou míru složitosti a věc byla velmi složitá. Složitost můžeme dále také rozdělit na skutkovou, procesní a právní. Skutkovou složitost v trestních věcech spatřuje ESLP např. v povaze spáchaného skutku a v případě, že jsou během řízení proti obviněnému vznesena další obvinění, jak uvádí v rozsudku Barfuss proti České republice. Dále ji spatřuje v nutnosti opatřit velké množství důkazů, jak dovozuje v rozhodnutí Vrána proti České republice či v případě, že je třeba provést některé úkony prostřednictvím mezinárodní právní pomoci, jak uvádí v rozsudku Salapa proti Polsku. Složitost procesní spatřuje ESLP zejména v potřebě chránit práva svědků a obětí trestných činů (rozsudek Szloch proti Polsku) či v závislosti řízení na řízení dalších účastníků (rozsudek Bečvář a Bečvářová proti České republice). Právní složitostí mohou být

⁴⁷ rozsudek ESLP ze dne 27. června 1969, Wemhoff proti Německu, č. 2122/64, § 18.

⁴⁸ rozsudek ESLP ze dne 19. září 1996, Süßmann proti Německu, č. 20024/92, § 48.

⁴⁹ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAR, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 699 (čl. 6 Úmluvy).

⁵⁰ Tamtéž, s. 700.

dle judikatury ESLP např. výkladové obtíže související s přijetím nového trestního kodexu, jak dovozuje v rozsudku Casadei proti Itálii.⁵¹

Další okolností, kterou je třeba vzít v potaz, je chování stěžovatele. Dle judikatury se jedná o okolnost, kterou nelze přičítat státu, resp. v podstatě by nemělo jít o to, co lze stěžovateli přičítat k tíži, ale o to, zda je za daný průtah odpovědný stát či nikoliv. Zároveň také platí, že ESLP nezkoumá, zda měl na délce řízení větší vinu stěžovatel či státní orgány.⁵²

Důležitým rozhodnutím týkající se chování stěžovatele je rozsudek Hartman proti České republice. V této věci žalovaná vláda dokonce předložila ESLP dopis, z něž vyplynulo, že právní zástupce stěžovatelů dokonce státním orgánům nařizoval prodlužování řízení. Doufal totiž, že v průběhu řízení dojde ke změně restitučních právních předpisů tak, že i druhý stěžovatel bude patřit do okruhu oprávněných osob. Soud nicméně i přesto shledal porušení článku 6 Úmluvy, které odůvodnil tak, že právní zástupci stěžovatelů a stěžovatelé samotní sice přispěli k prodloužení řízení, nicméně celkovou délku řízení nelze vysvětlit pouze jejich chováním.⁵³

Průtahy budou stěžovateli přičitatelné dle judikatury ESLP v případě, že např. několikrát změni svého právního zástupce, podá několik návrhů na změnu žaloby, opakovaně se nedostaví na soudní jednání, zaplatí opožděně soudní poplatek, odmítne převzít soudní obsílku, nespolupracuje se soudním znalcem či opakovaně žádá o odročení jednání.⁵⁴

Dalším kritériem je postup státních orgánů. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že základní zásadou je, že pouze průtahy přičitatelné státu mohou vést k prohlášení nepřiměřenosti délky řízení. Smluvní státy mají povinnost organizovat své právní systémy takovým způsobem, aby jejich soudy mohly garantovat právo na projednání věci v přiměřené lhůtě, jak vyplývá z rozsudku Buchholz proti Německu. V případě, že ESLP shledá porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, nezkoumá, která složka moci stála za vznikem průtahu, ale průtah přičte státu jako celku, neboť se jedná o jeho mezinárodněprávní odpovědnost. Mezi typické průtahy na straně státu patří průtahy při vyžadování a předávání spisu, průtahy při doručování, průtahy při písemném vyhotovování rozsudku, průtahy při ustanovování znalců a vypracovávání znaleckých posudků nebo nutnost provádění oprav chyb v písemném vyhotovení rozsudku.⁵⁵

⁵¹ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 704 - 707 (čl. 6 Úmluvy).

⁵² KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 707-708 (čl. 6 Úmluvy).

⁵³ rozsudek ESLP ze dne 10. 7. 2003, Hartman proti České republice, č. 53341/99, § 71-§75.

⁵⁴ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 710 (čl. 6 Úmluvy).

⁵⁵ Tamtéž, s. 710-713.

Posledním kritériem je význam řízení pro stěžovatele. ESLP dovedl, že určité typy řízení mají pro účastníky zvýšený význam a státní orgány jim tak musí poskytnout zvláštní péči. Mezi tyto typy řízení patří řízení v pracovněprávních sporech, ve věcech týkající se nezletilé osoby, ve věcech osobního stavu, ve věcech sociálního zabezpečení nebo ve věcech týkajících se odškodnění pro oběti dopravních nehod. Co se trestního práva týče, soud vymezil, že mezi tato řízení spadají i situace, kdy je obviněný ve vazbě. Soudy by také měly brát ohled na zdravotní stav a věk účastníků řízení.⁵⁶

2.4.3 Přiměřená délka řízení

I přesto, že ESLP stanovil kritéria, na základě kterých určuje přiměřenost délky řízení, nestanovil doposud žádnou hranici, při jejíž překročení by se dala délka řízení považovat za nepřiměřenou.⁵⁷

Individuální přístup při posuzování přiměřenosti délky řízení je možno demonstrovat na případu Van Pelt proti Francii ze dne 23. května 2000. Jednalo se o mezinárodní organizovaný zločin, konkrétně o nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami. ESLP dospěl k závěru, že k porušení čl. 6 Úmluvy nedošlo, i přesto, že trestní řízení trvalo více než osm let. Svůj závěr odůvodnil skutečnostmi, že do této trestné činnosti bylo zapojeno více osob z různých států a bylo tedy třeba využít překladů a mezinárodní právní pomoci.⁵⁸

Naopak porušení práva stěžovatele konstatoval soud v rozsudku Bunkate proti Nizozemsku a to z důvodu, že Nejvyšší soud obdržel od odvolacího soudu spis až po 15ti měsících. Celé řízení přitom trvalo pouhé dva roky a deset měsíců.⁵⁹

Porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy shledal soud také v případu Santos proti Portugalsku. Doba řízení v tomto případě trvala šest let a dva měsíce. Soud shledal porušení zejména z důvodů, že věc nebyla zvláště složitá a stěžovatel nepřispěl svým jednáním k prodloužení řízení.⁶⁰

2.4.4 Právní prostředky nápravy

Při rozhodování o stížnosti na nepřiměřenou délku trestního řízení se ESLP musí kromě čl. 6 Úmluvy zabývat také čl. 13 Úmluvy, v němž je stanoveno právo každého, jehož práva a svobody přiznané Úmluvou byly porušeny, na účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem. Dříve byl tento článek považován za článek subsidiární vůči čl. 6, nicméně v již zmíněném rozhodnutí Kudla proti Polsku ESLP tento postoj opustil a čl. 13 se začal

⁵⁶ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAR, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 716-717 (čl. 6 Úmluvy).

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ rozsudek ESLP ze dne 23. května 2000, Van Pelt proti Francii, č. 31070/96.

⁵⁹ rozsudek ESLP ze dne 26. května 1993, Bunkate proti Nizozemsku, č. 13645/88, § 21–23.

⁶⁰ rozsudek ESLP ze dne 22. července 1999, Santos proti Portugalsku, č. 35589/97, § 26.

při vyřizování stížností plnohodnotně zabývat.⁶¹

V rozhodnutí Kudla proti Polsku vyslovil soud několik základních principů aplikace čl. 13 Úmluvy ve spojení s právem na projednání věci v přiměřené lhůtě. Dle nejdůležitějšího z nich dává soud státům na výběr, zda zvolí preventivní či kompenzační prostředky nápravy – tyto prostředky musí být způsobilé buď zamezit vzniku, nebo pokračování tvrzeného porušení nebo dané osobě poskytnout za každé již nastalé porušení vhodnou nápravu. Na této volbě soud setrvává i přesto, že on sám upřednostňuje spíše preventivní prostředky, jak vyplývá z rozsudku Apicella proti Itálii.⁶²

V případě, že ESLP rozhodne o porušení článku 6 Úmluvy, přiznává stěžovateli přijatelné finanční zadostiučinění, a to na základě čl. 41 Úmluvy.⁶³

Například v již zmíněném rozsudku Santos proti Portugalsku, ESLP stanovilo Portugalsku zaplatit stěžovateli ve lhůtě tří měsíců částku 800 000 portugalských escudo na základně nemajetkové újmy.⁶⁴

V sérii rozsudků o stížnostech směřující proti Itálii vydaných dne 10. listopadu 2004 se ESLP dopracoval k jakémusi sazebníku výše finančního zadostiučinění za jeden rok trvání řízení, který tento soud pokládá za přiměřenou náhradu. Za rok trvání řízení považuje za vhodné poskytnout stěžovateli satisfakci ve výši 1000 až 1500 eur. Tato náprava zahrnuje náhradu hmotné škody vzniklé v přímé návaznosti na porušení Úmluvy a také náhradu morální či jiné nehmotné újmy. Celková částka bude zvýšena o 2000 eur v případě, že se jedná o řízení pro stěžovatele významné. Částka bude naopak snížena s ohledem na počet stupňů soudní soustavy, na kterých byla věc projednána, na chování stěžovatele, předmět řízení a životní úroveň v dané zemi. Částka může být taktéž snížena, jestli se již stěžovatel domohl konstatování porušení a náhrady na vnitrostátní úrovni.⁶⁵

Z judikatury ESLP vyplývá, že odškodnění za újmu způsobenou porušením práva na projednání věci v přiměřené lhůtě lze poskytnout i v jiné formě než přiznání určité finanční částky. V trestním řízení připadá v úvahu především zmírnění uloženého trestu, přičemž toto zmírnění musí být výslovné a měřitelné. V úvahu připadá nejen zmírnění trestu odnětí svobody, ale i jiných trestů, např. trestu zákazu činnosti, trestu obecně prospěšných prací či peněžitého trestu. Soud může také zvolit mírnější druh trestu, např. místo trestu odnětí svobody trest obecně

⁶¹ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 717 (čl. 6 Úmluvy).

⁶² KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 717 (čl. 6 Úmluvy).

⁶³ zákon č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ rozsudek ESLP ze dne 22. července 1999, Santos proti Portugalsku, č. 35589/97, § 30-31.

⁶⁵ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 717 (čl. 6 Úmluvy).

prospěšných prací, popř. podmíněně odložit výkon trestu. Pokud vnitrostátní soud ve svém rozhodnutí uzná porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a z tohoto důvodu uloží mírnější trest, ESLP má za to, že je vzniklá újma již kompenzována a obviněného již nelze považovat za oběť porušení příslušného práva zaručeného Úmluvou. Jako příklad můžeme uvést rozsudek Beck proti Norsku, v němž ESLP potvrdil, že vnitrostátní soud již poskytl kompenzaci za řízení, které trvalo nepřiměřeně dlouhou dobu, a to tím, že byl stěžovateli uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let, tedy na dolní hranici trestní sazby. Uložený trest byl tedy nižší, než je v podobných případech obvyklé.⁶⁶

Jinou možností kompenzace je také odpuštění povinnosti nahradit státu náklady trestního řízení.⁶⁷

2.4.5 Trestní kauzy vedené u ESLP proti České republice

Z trestních kauz, které byly u ESLP vedeny proti České republice, můžeme jmenovat např. rozsudek Břetislav Bačák proti České republice. V tomto případě trvalo trestní řízení šest let a devět měsíců, a to jen pro jeden stupeň soudní soustavy. Soud zde vytkl České republice zejména to, že ihned na začátku řízení uplynula nepřiměřeně dlouhá doba mezi podáním obžaloby a prvním hlavním líčením – jeden rok a tři měsíce. Štrasburský soud tedy shledal porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy a uložil České republice povinnost zaplatit stěžovateli z titulu morální újmy částku 6500 eur a částku 1200 eur z titulu náhrady nákladů řízení.⁶⁸

Ve věci Regina Rázlová proti České republice došlo dle ESLP k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tím, že s ohledem na složitost věci a nevyhnutelných průtahů způsobených nemocí stěžovatelky, vnitrostátní orgány neprojevily náležitou péči k zajištění hladkého průběhu úkonů řízení. Stěžovatelka trpěla vážnými psychickými problémy, kvůli kterým musela být často hospitalizována. Z toho důvodu se nemohla podrobit lékařskému vyšetření a předstoupit před znaleckou komisí, která byla pověřena vypracováním znaleckého posudku. První fáze vyšetřování z důvodu zdravotních problémů trvala čtyři roky a tři měsíce. Průtahy způsobené léčením a hospitalizací stěžovatelky soud nepřičetl vnitrostátním orgánům, nicméně bylo jim vytknuto, že státní zástupce nevyužil § 173 TŘ a nepřerušil řízení z důvodu, že obviněnou nelze pro těžkou chorobu postavit před soud nebo z důvodu, že obviněná není pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopna chápat smysl trestního stíhání. Česká republika byla

---

⁶⁶ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 731-732 (čl. 6 Úmluvy).

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ rozsudek ESLP ze dne 7. března 2006, Bačák proti České republice, č. 3331/02, § 30-46.

povinna zaplatit stěžovatelce částku 3500 eur z titulu morální újmy a částku 1500 eur jako náhradu nákladů řízení.⁶⁹

Ve věci Ali Mohamed Tariq proti České republice se štrasburský soud zabývat otázkou přiměřenosti délky vazby. V rozsudku připomenul, že tato otázka nemůže být hodnocena in abstracto a důvodnost setrvání obviněného ve vazbě je třeba hodnotit podle konkrétních okolností daného případu. Dále také připomenul, že pokračující vazba může být důvodná jen tehdy, jsou-li dány konkrétní skutečnosti poukazující na existenci opravdového požadavku veřejného zájmu, které nehledě na presumpci nevinu převažují nad pravidlem respektování osobní svobody. V tomto konkrétním případě byla vazba stěžovatele prodloužena celkem dvanáctkrát, a to v naprostém souladu s hmotněprávními i procesněprávními předpisy, jak dovodil ESLP. Celková délka trvání vazby byla čtyři roky. Soud připouští, že vazba stěžovatele mohla být na počátku řízení ospravedlněna důvodným podezřením, že stěžovatel spáchal trestné činy, ze kterých byl obviněn. Nicméně postupem času začal tento důvod postrádat na významu a rozhodně nepostačoval k odůvodnění celé délky vazby. Vnitrostátní soud měl proto zjistit, zda existovaly další důvody, které by ospravedlnily prodloužení délky trvání vazby. Pokud jde o obavu o útek, maření trestního stíhání a vyhýbání se mu, ESLP shledal, že stěžovatelovo súdánské občanství, cestovní pas a skutečnost, že jeho rodina žije v zahraničí, v počátku řízení zcela odůvodňovaly jeho držení ve vazbě. Nicméně tento důvod začal postupem času taktéž ztrácet na síle a významu, neboť stěžovatel se nijak nesnažil mařit řízení. Soud také opakovaně rozhodl, že závažnost obvinění sama o sobě nemůže ospravedlnit dlouhé trvání vazby, a dospěl tedy k závěru, že důvody, na nichž spočívala rozhodnutí soudů, nebyly dostatečné k ospravedlnění tak dlouhého trvání stěžovatelovy vazby. Samotná vazba navíc nepřispěla k zajištění rychlejšího postupu v hlavním líčení. Česká republika byla dle tohoto rozsudku povinna zaplatit stěžovateli částku 7000 eur jako náhradu morální újmy.⁷⁰

---

⁶⁹ rozsudek ESLP ze dne 28. března 2006, Rázlová proti České republice, č. 20252/03, § 32-44.

⁷⁰ rozsudek ESLP ze dne 18. dubna 2006, Tariq proti České republice, č. 75455/01, § 86-112.

3 Průtahy v trestním řízení

3.1 Délky trestního řízení v České republice dle statistik

Ministerstvo spravedlnosti se zabývá zásadou rychlosti trestního řízení a každoročně vypracovává ročenky a další přehledy o délkách řízení, které zveřejňuje na webových stránkách www.justice.cz v sekci infoData. Každý má tedy možnost seznámit se s podrobnými statistikami zahrnující informace nejen o délkách trestního řízení.⁷¹

3.1.1 Stav nevyřízených věcí

Tabulka nevyřízených trestních věcí u okresních soudů v České republice v letech 2008 – 2016⁷²

Rok	6 měsíců – 1 rok		1 rok – 2 roky		2 roky – 5 let		déle než 5 let	
		%		%		%		%
2002	5127	19,04	4006	14,88	3521	13,08	537	1,99
2003	5118	19,55	4158	15,88	2787	10,64	463	1,77
2004	5009	20,43	4171	17,02	2663	10,86	421	1,72
2005	5049	21,19	4203	17,49	2793	11,62	327	1,36
2006	4340	18,83	3955	17,16	2969	12,88	282	1,22
2007	3828	17,67	3395	15,67	2286	13,32	325	1,50
2008	3399	17,27	2899	14,73	2413	12,26	389	1,98
2009	3083	16,23	2340	12,32	1737	9,14	236	1,24
2010	3261	17,68	2445	13,25	1301	7,05	209	1,13
2011	3157	17,33	2342	12,85	1188	6,52	147	0,81
2012	3225	18,06	2490	13,94	1233	6,9	127	0,71
2013	2612	15,88	1988	12,09	1248	7,59	124	0,75
2014	2866	17,34	1919	11,61	1141	6,9	115	0,7
2015	2649	17,38	2075	13,61	1054	6,91	101	0,66
2016	2569	18,02	1816	12,74	1052	7,38	118	0,83

Součástí statistik je mimo jiné i stav nevyřízených věcí projednávaných u okresních a krajských soudů jako soudů prvního stupně, přičemž tyto nedodělky jsou v nich členěné do čtyř kategorií podle toho, jak dlouho se daná věc již projednává – 6 měsíců až 1 rok, 1 rok a 2 roky,

⁷¹ Statistika a výkaznictví [online]. cslav.justice.cz, [cit. 19. ledna 2018]. Dostupné na <cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>.

⁷² Vypracováno dle Statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti [online]. cslav.justice.cz, [cit. 19. ledna 2018]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

2 roky až 5 let a déle než 5 let. Statistiky obsahují údaje od roku 1995, přičemž od tohoto roku až do roku 2002 docházelo ke skokům a střídavému zvyšování a snižování počtu nevyřízených věcí. Od roku 2002 dochází u okresních soudů k postupnému snižování počtu nevyřízených věcí, a to ve všech čtyřech kategoriích. Až na kategorii věcí, které zůstaly nevyřízeny déle než pět let, byla v roce 2016 zaznamenána nejnižší čísla – ve srovnání s rokem 1995 byl počet nevyřízených věcí snížen o více než polovinu.

Tabulka nevyřízených trestních věcí u krajských soudů v České republice v letech 2008 - 2016⁷³

Rok	6 měsíců – 1 rok		1 rok – 2 roky		2 roky – 5 let		déle než 5 let	
		%		%		%		%
2002	150	12,91	291	25,04	323	27,80	74	6,37
2003	157	15,61	171	17,00	318	31,61	69	6,86
2004	130	14,61	182	20,45	222	24,94	69	7,75
2005	125	15,68	156	19,57	173	21,71	68	8,53
2006	105	14,46	141	19,42	164	22,59	67	9,23
2007	123	17,30	113	15,89	159	22,36	50	7,03
2008	116	17,68	131	19,97	107	16,31	40	6,10
2009	131	18,71	100	14,29	109	15,57	39	5,57
2010	132	19,35	117	17,16	102	14,96	39	5,72
2011	113	18,77	95	15,78	101	16,78	41	6,81
2012	113	17,85	94	14,85	94	14,85	53	8,37
2013	125	19,56	99	15,49	98	15,34	40	6,26
2014	115	16,84	113	16,54	108	15,81	45	6,59
2015	143	19,62	127	17,42	111	15,23	46	6,31
2016	114	15,41	125	16,89	137	18,51	53	7,16

Statistiky nevyřízených věcí u krajských soudů jednajících v řízení jako soudy I. stupně jsou taktéž zveřejněny od roku 1995. Počet nevyřízených věcí u krajských soudů od roku 1995 až do roku 2002 stoupal, např. v roce 1995 nebylo vyřízeno déle než 1 rok 128 věcí, v roce 1998 280 a v roce 2001 jich bylo již 399. Co se týče věcí nevyřízených déle než 2 roky, v roce 1995 jich bylo 58, v roce 1998 250 a v roce 2001 již 448. Od roku 2002 docházelo k pozvolnému snižování počtu nevyřízených věcí. Na rozdíl od okresních soudů nejsou ovšem zkoumané hodnoty rok

⁷³ Vypracováno dle Statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti [online]. cslav.justice.cz, [cit. 19. ledna 2018]. Dostupné na < <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

od roku nižší, ale mezi jednotlivými roky dochází ke skokům. S výjimkou nevyřízených věcí v období 6 měsíců až 1 rok, můžeme v ostatních kategoriích zaregistrovat zastavení poklesu hodnot v roce 2014 – od tohoto roku dochází k pozvolnému zvyšování hodnot. Zatímco u okresních soudů tedy dochází ke klesání počtu nevyřízených věcí, u krajských soudů rozhodujících v řízení jako soudy I. stupně tomu tak není, neboť hodnoty zde různě kolísají.

3.1.2 Průměrná délka trestního řízení v České republice

Tabulka průměrných délek trestního řízení v České republice v letech 1995-2016⁷⁴

Rok	okresní soudy	krajské soudy jako soudy I. stupně
1995	6,0	15,2
1996	6,7	17,3
1997	7,8	18,1
1998	9,6	17,0
1999	8,6	17,8
2000	8,3	16,6
2001	8,7	20,6
2002	8,9	23,8
2003	8,8	24,9
2004	8,7	27,3
2005	8,4	22,9
2006	8,0	23,5
2007	7,4	23,4
2008	7,3	23,2
2009	7,1	20,4
2010	6,9	22,4
2011	6,4	22,9
2012	6,0	18,3
2013	5,8	20,9
2014	5,4	19,4
2015	5,4	19,7
2016	5,6	18

⁷⁴ Vypracováno dle Statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti [online]. cslav.justice.cz, [cit. 20. ledna 2018]. Dostupné na < <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Průměrná délka trestního řízení u okresních soudů mezi lety 1995-1998 postupně vzrůstala, a to od 6 do 9,6 měsíců. Tato průměrná délka nicméně od roku 1998 postupně klesá – zatímco v roce 1998 byla průměrná délka 9,6 měsíců, v roce 2015 byla již 5,4 měsíců. Toto dlouhodobé pozvolné klesání narušil rok 2016, ve kterém byla průměrná délka trestního řízení 5,6 měsíců. Sice se nejedná o velký nárůst, nicméně k narušení tohoto dlouhodobého klesajícího trendu došlo a v následujících letech se ukáže, zda se jednalo o pouhý jeden výkyv nebo zda začne délka řízení opět stoupat. Největší průměrná délka trestního řízení byla v roce 1998, a to 9,6 měsíců. Naopak nejkratší průměrná délka trestního řízení byla v letech 1989 a 1990 – 2,2 měsíce.

Stejně jako u počtu nevyřízených věcí není ani v rámci průměrné délky trestního řízení situace příznivá u krajských soudů jako soudů prvního stupně. V některých letech sice k poklesu došlo, nicméně nejedná se o dlouhodobý pokles jako u soudů okresních. Nejnížší hodnoty byly v letech 1986-1991, kdy se průměrná délka trestního řízení pohybovala mezi 6,3 – 7,4 měsíci. Poté začalo docházet k nárůstu a již zmíněnému kolísání. Největší průměrná délka trestního řízení byla v roce 2004, a to 27,3 měsíce. Naopak nejkratší průměrná délka trestního řízení byla v roce 1986 – pouhých 6,3 měsíců. V roce 2016 činila průměrná délka trestního řízení 18 měsíců – od roku 2001 se jedná o hodnotu nejnížší, nicméně i přesto se jedná o hodnotu poměrně vysokou, srovnáme-li ji s hodnotami ostatními.

Z výše uvedených statistik vyplývá, že u krajských soudů rozhodujících v trestním řízení jako soudy prvního stupně na rozdíl od soudů okresních nepřevládá trend ve snižování počtu nevyřízených věcí a zkracování délky trestního řízení. Pokud se máme zabývat otázkou zrychlování trestního řízení, je třeba zaměřit se právě na krajské soudy. Agenda, o níž rozhodují krajské soudy v prvním stupni je bezpochyby jiná než agenda soudů okresních – krajské soudy rozhodují o závažnějších trestných činech, s tím je spojeno např. náročnější dokazování či potřeba nařídít větší počet hlavních líčení. Je tedy pravděpodobné, že řízení bude probíhat delší dobu. Domnívám se, že při řešení otázky týkající se zrychlování trestního řízení je třeba zabývat zejména trestnými činy a řízeními, v jehož rámci jsou projednávány. To, že krajský soud projednává závažnější trestné činy, nemůže být omluvou pro to, že v rámci jeho činnosti nedochází ke snižování počtu nevyřízených věcí a zkracování délky trestního řízení.

3.2 Příčiny vzniku průtahů v trestním řízení

Možných příčin vzniku průtahů v řízení může být celá řada, přičemž některé z nich u judikatury mohou stát za vznikem průtahu faktory přičitatelné soudu, resp. státu a faktory přičitatelné samotnému obviněnému. ÚS ve svém plenárním stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st 6/98

ze dne 17. února 1998 uvádí, že průtahy přičitatelné soudu, resp. státu lze dělit na subjektivní a objektivní, přičemž subjektivní spočívají v oblasti soudní složky justice, kdežto důvody objektivní lze spatřovat v oblasti správní složky justice.⁷⁵

Mezi faktory objektivní tak můžeme zařadit např. množství napadlých věcí, nedostatečné administrativní a technické zázemí soudů. Jako faktory subjektivní můžeme jmenovat liknavé jednání rozhodujícího soudce. Ten může například otálet se jmenováním soudního znalce, bezdůvodně odročovat jednání, nenařizovat jednání, čekat dlouhou dobu na provedení důkazů. Průtah může vzniknout také v případě, že soudce nařídí několik jednání za účelem výsledku jednotlivých svědků, místo nařízení jednoho jednání, na němž by vyslechl všechny.⁷⁶

Mezi typické průtahy na straně státu patří průtahy při vyžadování a předávání spisu, průtahy při doručování, průtahy při vypracovávání znaleckých posudků, průtahy při písemném vyhotovování rozsudku nebo nutnost provádění oprav chyb v písemném vyhotovení rozsudku.⁷⁷

Mnohdy se stává, že se průtah v řízení sice vyskytuje, ale nelze jej přičítat obecnému soudu. Jedná se o případy, kdy je důvodem vzniku průtahu chování samotného obviněného. Může jít například o situace, kdy se obviněný opakovaně nedostavil na nařízená jednání, který musela být z toho důvodu opakovaně odročována. Dále se také jedná o situaci, kdy nebylo možné obviněnému opakovaně doručit písemnou soudní zásilku z důvodu, že se nezdržoval na jím uvedených adresách. Obviněný také může zavinit vznik průtahu v případě, že bude opakovaně vznášet námitky proti soudcům soudu prvního i druhého stupně.⁷⁸

Existuje také názor, že mezi hlavní obecné příčiny průtahy patří enormní nárůst masové kriminality a výskyt kvalitativně nových druhů složitých trestných činů, kterými jsou např. organizovaná, hospodářská, počítačová a ekologická kriminalita. Současný systém justice má problém se s těmito novými fenomény vypořádat a dosavadní metody a postupy trestního řízení se jeví jako neúčinné. Dalším problémem je i limitovaná kapacita policie a justice, která nemůže nárůst kriminality zvládnout.⁷⁹

---

⁷⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 17. února 1998, sp. zn. Pl. ÚS 6/98

⁷⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03

⁷⁷ KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 710-713 (čl. 6 Úmluvy).

⁷⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 9. září 2004, sp. zn. III. ÚS 95/04

⁷⁹ MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš (ed.) *Rychlost trestního řízení. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 193.

4 Význam zásady rychlosti trestního řízení a její postavení mezi ostatními zásadami

4.1 Význam zásady rychlosti trestního řízení

Zásada rychlosti trestního řízení je koncipována jako zásada všeobecného charakteru v tom smyslu, že zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení a že se uplatňuje ve všech stádiích trestního řízení, včetně řízení vykonávacího. Jak již bylo uvedeno výše, podstatou této zásady je projednat trestní věc v časově únosných mezích bez zbytečných průtahů. Je-li trestní řízení vedeno zdlouhavě, snižuje se tím nejen jeho účinnost, ale také jeho preventivní a výchovné působení. Snižuje se autorita právního řádu i orgánů, které mají zaručovat jeho integritu.⁸⁰ Dlouho trvající trestní řízení také oslabuje přirozený vztah mezi trestným činem a trestem.⁸¹

Věcných důvodů pro zrychlení řízení je několik. Prvním z nich je preventivní účinek rychlého trestního postihu. Trest následující co nejdříve po spáchaném trestném činu má nejvíce odstrašující účinek, a to jak na potenciální pachatele, tak na veřejnost, která se díky tomu názorně přesvědčí, že policejní a justiční systém funguje. Pokud se naopak trestní řízení vlečou dlouhou dobu, dochází k poklesu autority těchto orgánů.⁸²

Provedení trestního řízení v souladu se zásadou rychlého procesu je významnou zárukou řádného objasnění trestní věci - průtahy v řízení negativně ovlivňují množství i kvalitu důkazů.⁸³ Postupně dochází také ke snižování jejich vypovídající hodnoty – důkazy mizí, svědci si toho méně pamatují či dokonce umírají.⁸⁴

Rychlost trestního postihu pachatele je důležitá také pro oběť trestného činu, neboť rychlý a účinný proces přispívá k její psychické i materiální rehabilitaci. Naopak dlouhotrvající trestní řízení ji může traumatizovat, a to zejména z důvodu, že je v dlouhodobém kontaktu s daným řízením, např. je opakovaně předvolávána k výslechům či rekognicím. Totéž platí i pro poškozeného.⁸⁵

Je také třeba zmínit fakt, že dlouhé trestní řízení působí negativně na samotného obviněného, který je vystaven silnému psychickému a sociálnímu tlaku. Občas bohužel dochází k obvinění zcela nevinné osoby, a proto je třeba usilovat také o to, aby bylo řízení vedené proti ní co nejdříve skončeno a tato osoba se mohla vrátit do svého normálního života.⁸⁶

---

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 137-138.

⁸¹ JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008 [cit. 26. ledna 2018]. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.

⁸² MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In VANDUCHOVÁ, Marie, GRÍVNA, Tomáš (ed.) *Rychlost trestního řízení. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*, Praha: ASPI, 2008, s. 192.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. s. 92.

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008 [cit. 26. ledna 2018]. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.

⁸⁵ Tamtéž.

Průtahy v trestním řízení mají vliv i na obhajobu obviněného, který na ni musí vynakládat prostředky a také úsilí. Dlouhotrvající řízení nejsou příznivá ani pro advokáty. Ti jsou považováni za součást systému nalézání trestní spravedlnosti a očekává se od nich, že přispějí ke zmírnění útrap svých klientů. V případě zdlouhavého trestního řízení bývá v sázce kromě důvěry veřejnosti v orgány činné v trestním řízení také její důvěra v poskytované právní služby.⁸⁷

Závěrem je třeba také uvést, že dlouho probíhající trestní řízení je neekonomické, nadměrně zatěžuje justiční systém a odčerpává pracovní kapacity.⁸⁸

4.2 Postavení zásady rychlosti mezi ostatními základními zásadami trestního řízení

V § 2 TR jsou vytyčeny základní právní ideje, na kterých je vybudováno trestní řízení jako celek, tedy systém základních zásad trestního řízení. Tento systém je třeba nejen chápat, ale také používat jako vnitřně jednotný celek – jednotlivé zásady spolu totiž úzce souvisejí a navazují na sebe.⁸⁹

I když je význam zásady rychlosti trestního řízení podstatný, není vedoucím principem trestního řízení, není tedy zásadou absolutní a dokonce není ani hlavním cílem trestního řízení. V tak citlivém řízení, jakým je řízení trestní, se klade mimořádný význam na to, aby byla věc správně rozhodnuta, aby nebyla odsouzena nevinná osoba, a aby byl viník odsouzen za to, co spáchal.⁹⁰

Konkrétní uplatnění zásady rychlosti trestního řízení je ovlivněno vztahem k ostatním zásadám trestního řízení. Jedná se zejména o zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů, zásadu bezprostřednosti, zásadu zajištění práva na obhajobu a zásadu materiální pravdy.⁹¹

4.2.1 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady stíhání jen ze zákonných důvodů

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, někdy nazývaná také jako zásada řádného zákonného procesu, je upravena v § 2 odst. 1 TR, který stanoví, že nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon. Platí tedy, že

---

⁸⁶ MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (ed.) *Rychlost trestního řízení. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*, Praha: ASPI, 2008, s. 192-193.

⁸⁷ JANKOVSKÝ, Zdeněk. Jak naložit s nepřiměřenou délkou trestního řízení? *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 16, č. 12, s. 35.

⁸⁸ ⁸⁸ MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In VANDUCHOVÁ, Marie, GŘIVNA, Tomáš (ed.) *Rychlost trestního řízení. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*, Praha: ASPI, 2008, s. 193.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed.) *Trestní řád: komentář I. § 1-156*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 19 (§ 2 trestního řádu).

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008 [cit. 26. ledna 2018]. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.

⁹¹ Tamtéž.

postup orgánů činných v trestním řízení musí být tedy v souladu s trestním řádem. Tato zásada má být zárukou toho, že nebude v trestním řízení neodůvodněně nebo nepřiměřeně zasahováno do práv a právem chráněných zájmů nejen osob, proti kterým je trestní řízení vedeno, ale i všech osob zúčastněných na řízení. Tato zásada velmi úzce souvisí se zásadou přiměřenosti.⁹²

Zásada rychlosti trestního řízení je touto zásadou ovlivněna tak, že orgány činné v trestním řízení nemohou urychlit řízení v rozporu s trestním řádem – musí např. dodržovat zákonem stanovené lhůty a řízení si musí projít jednotlivými stádii trestního řízení, nestanoví-li zákon jinak. Předseda senátu tedy nemůže stanovit den hlavního líčení tak, aby státní zástupce neměl od vyrozumění lhůtu alespoň pět pracovních dnů k přípravě, přičemž tento státní zástupce se zkrácením lhůty nesouhlasil – došlo by tak k porušení § 198 odst. 1 TŘ. Nemůže také zcela odmítnout provést dokazování z důvodu, že kvůli tomu musel nařídít další jednání.⁹³

4.2.2 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady bezprostřednosti

Zásadu bezprostřednosti upravuje TŘ v § 2 odst. 12, který stanoví, že soud při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny. Z této zásady vyplývají dva požadavky – soud má rozhodovat na základě důkazů jím provedených, tedy na základě svého bezprostředního dojmu z provedeného řízení a má čerpat důkazy z pramene pokud možno co nejbližšího zjišťované skutečnosti. Jedná se tedy o zásadu, která se uplatňuje v řízení před soudem, zejména v hlavním líčení.⁹⁴

Soud tedy nemůže přihlížet např. k výsledku svědka, který byl proveden v přípravném řízení. Tento svědek musí být vyslechnut i osobně před soudem, popř. musí být tento důkaz v hlavním líčení proveden jiným zákonným způsobem. Pokud by tedy předseda senátu odmítl provést výslech svědka v hlavním líčení s ohledem na zásadu rychlosti trestního řízení a přihlédl by k výsledku učiněnému v přípravném řízení, jednalo by se o porušení zásady bezprostřednosti.⁹⁵

S důkazy se musí bezprostředně seznámit všichni členové senátu, nikoliv jen předseda senátu – proto § 220 odst. 2 TŘ stanoví, že soud v hlavním líčení smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly nebo které provedl sám.⁹⁶

⁹² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 122-123.

⁹³ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140.

⁹⁵ Tamtéž, s. 141.

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 167.

Z tohoto ustanovení vyplývá procesní pravidlo nepřerušitelnosti soudního jednání, které souvisí i se zásadou rychlosti. Podle tohoto pravidla má soud rozhodnout na základě bezprostředního dojmu. Výjimku z něj představuje institut odročení.⁹⁷

Odročení hlavního líčení představuje procesní úkon, kterým je na dočasnou dobu přerušen průběh projednávání v hlavním líčení a je jím odloženo na pozdější dobu meritorní, popř. jiné rozhodnutí o obžalobě. Je tak učiněno z důvodu, že i přes náležitou přípravu hlavního líčení, která měla být dle § 198 odst. 3 TŘ taková, aby se hlavní líčení nemuselo odročovat, nelze dále hlavní líčení konat.⁹⁸

K odročení hlavního líčení může soud přistoupit pouze důvodů vymezených v § 219 odst. 1 TŘ – tedy v případě, že se objeví překážka, pro kterou nelze hlavní líčení provést nebo v něm pokračovat. Soud musí také zároveň stanovit den, kdy se bude konat další hlavní líčení. V případě, že to vyžaduje povaha úkonu, pro který není možné hlavní líčení provést nebo v něm pokračovat, může soud odročit hlavní líčení na neurčito. V tomto případě je třeba bez zbytečného odkladu po odpadnutí překážky hlavní líčení nařídit nebo učinit jiný úkon směřující ke skončení věci, a to nejpozději do 3 týdnů v řízení před okresním soudem nebo do 3 měsíců v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně.⁹⁹

Důvodem pro odročení hlavního líčení může být např. situace, kdy se k němu nedostavily osoby, jejichž účast je u hlavního líčení nezbytná – řádně a včas předvolaný obžalovaný v případě, že hlavní líčení nemůže být provedeno v jeho nepřítomnosti, řádně a včas ustanovený obhájce v případě nutné obhajoby či tlumočnick, jehož účast v řízení je nezbytná. Dalším důvodem může být také nedodržení lhůt k přípravě na hlavní líčení, v případě kdy oprávněné osoby nesouhlasí s jejich zkrácením.¹⁰⁰

Ani zásada bezprostřednosti není zásadou absolutní – trestní řád umožňuje několik výjimek z ní. Jedná se o institut trestního příkazu a provedení úkonu prostřednictvím dožádaného orgánu, a to zejména z důvodu hospodárnosti a rychlosti řízení.¹⁰¹

4.2.3 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady zajištění práva na obhajobu

Zásada zajištění práva na obhajobu je v TŘ vyjádřena v § 2 odst. 13, který stanoví, že ten, proti němuž se vede trestní řízení, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 167.

⁹⁸ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II*. § 157-314s. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2708-2709 (§ 219 trestního řádu).

⁹⁹ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II*. § 157-314s. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2709 (§ 219 trestního řádu).

¹⁰¹ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurž trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 142.

může zvolit obhájce. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.¹⁰²

Účelem obhajoby je ochrana zájmů obviněného tak, aby byly náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují a také ochrana všech práv obviněného v průběhu celého trestního řízení tak, aby nedocházelo k porušování procesních práv obviněného a k zásahům do jeho ústavně chráněných práv a svobod. Obhajoba tedy přispívá ke správnému objasnění a rozhodnutí věci tak, aby obviněnému nebyl přičítán čin, který nespáchal, nebo jeho spáchání mu nebylo prokázáno a v případě, že jej spáchal, aby nebyl potrestán přísněji, než odpovídá jeho vině.¹⁰³

Právo na obhajobu má tři složky, a to právo hájit se sám a prostředky podle vlastního rozhodnutí, dále právo mít obhájce a radit se s ním o způsobu obhajoby a právo požadovat od orgánů činných v trestním řízení, aby objasňovaly se stejnou pečlivostí také všechny okolnosti svědčící ve prospěch obviněného a prováděly i bez návrhu důkazy v tomto směru. Obsahem práva hájit se sám a prostředky podle svého rozhodnutí je např. právo obviněného účastnit se osobně projednávání před soudem, právo podávat opravné prostředky, právo vyhledat a předložit důkaz či právo činit návrhy a podávat žádosti.¹⁰⁴

Ani zásadu zajištění práva na obhajobu nelze tedy porušit ve prospěch zásady rychlosti – i přesto, že by došlo ke zrychlení řízení, orgány činné v trestním řízení nemohou obviněnému zakázat podat opravné prostředky, nemohou jej zbavit práva navrhnout provedení důkazu či neposkytnout mu přiměřený čas a možnost k přípravě obhajoby.

4.2.4 Vztah zásady rychlosti trestního řízení a zásady materiální pravdy

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností neboli zásada materiální pravdy vymezuje TR v § 2 odst. 5. Ten stanoví, že orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí.¹⁰⁵

Z této dikce můžeme vyčíst tři požadavky na zjištění skutkového stavu – v souladu s požadavky této zásady je skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, předmětem

---

¹⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 169.

¹⁰³ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 3-4.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 169-173.

¹⁰⁵ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 149.

dokazování budou ty skutečnosti, které jsou pro rozhodnutí nezbytné, a dokazuje se pouze to, co je předmětem a účelem trestního stíhání a to, co k naplnění těchto cílů slouží.¹⁰⁶

Zásada materiální pravdy a zásada rychlosti představují základní zásady, mezi kterými nutně musí existovat potenciální konflikt – má-li být skutkový stav objasněn řádně a bez důvodných pochybností, bude to často vyžadovat rozsáhlejší a časově náročnější dokazování, které trestní řízení prodlouží. Naopak příliš rychlé vyřízení věci může být na úkor zjištění řádného skutkového stavu.¹⁰⁷

V českém trestním právu můžeme rozlišit tři kategorie deliktů z hlediska nároků na objasnění skutkového stavu. První kategorií jsou přečiny, tedy všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, jak stanoví § 12 odst. 2 TZ. U nich trestní řád připouští využití podmíněného zastavení trestní stíhání dle § 307 odst. 1 TŘ a narovnání dle § 309 odst. 1 TŘ, tedy oba hlavní druhy odklonů. Zároveň je také možno u většiny deliktů spadající do této kategorie vést zkrácené přípravné řízení a navazující zjednodušené řízení před soudem, lze o nich rozhodnout trestním příkazem a v řízení o nich sjednat dohodu o vině a trestu. Do druhé kategorie spadají zločiny, tedy všechny trestné činy, které nejsou přečiny, jak stanoví § 14 odst. 2 TZ. Trestní řízení u nich může být vyřešeno schválením dohody o vině a trestu. Třetí kategorií pak představují zvláště závažné zločiny, tedy ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. U této kategorie trestní řád neumožňuje využití žádného z uvedených zvláštních způsobů řízení a vyřízení věci a vylučuje i užití dohody o vině a trestu.¹⁰⁸

Lze tedy dovodit, že současné české trestní právo trvá na bezvýjimečném a úplném dodržení základních zásad, v čele se zásadou materiální pravdy, pouze u zvláště závažných zločinů. Ústup od vysokých nároků na kvalitu objasňování skutkového stavu při stíhání méně závažných trestných činů je dle Ščerby důsledkem značné extenze dosahu trestní represe. Např. rozšířením dosahu skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle novely trestního zákona č. 411/2005 Sb., dle které stačí ke vzniku trestní odpovědnosti vykonání potenciální nebezpečné činnosti ve stavu vylučující způsobilost, přineslo obrovský nárůst případů, kterými se orgány činné v trestním řízení musí zabývat. Dle statistik bylo před touto novelou v roce 2015 v přípravném řízení vyřízeno 2 584 trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky a v roce 2014 jich bylo v přípravném řízení vyřízeno již 13 288, což představuje pětinasobek. V takové situaci není tedy možné, aby orgány činné v trestním řízení

¹⁰⁶ Pipek, Jiří. Nad paragrafem 2 odst. 5 věta první trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 7, s. 410.

¹⁰⁷ ŠCERBA, Filip. Zásada rychlosti řízení versus zásada materiální pravdy. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 94-95.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 96.

věnovaly stejnou pozornost všem trestním věcem a usilovaly o důkladné objasnění skutkového stavu u bagatelních i u závažných trestných činů.¹⁰⁹

Výše zmíněné podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a dohodu o vině a trestu řadíme mezi tzv. odklony. Jedná se o alternativy standartního trestního řízení, které při jejich použití nedospěje do svého obvyklého konce, tedy do vynesení odsuzujícího rozsudku a k uložení klasické trestní sankce, ale od této cesty se odkloní a trestní věc se vyřídí jinak.¹¹⁰ Velkou výhodou odklonů je racionalizace trestní justice spočívající ve snaze přesunout řešení části trestních věci do předrozsudkového stádia trestního řízení ve snaze ulehčit činnosti soudů, přispět tak ke zkracování doby konání trestního řízení a ke snižování nákladů řízení.¹¹¹

Odklony tedy představují rychlejší způsob vyřízení věci, nicméně oslabují zásadu materiální pravdy, což je způsobeno např. tím, že se v jejich případě neprovádí dokazování v takovém rozsahu, jako je tomu v případě standartního trestního řízení.

Jak vyplývá z výše uvedeného, zásada rychlosti trestního řízení je do značné míry korigována i zásadou materiální pravdy – pokud by bylo trestní řízení příliš urychleno, mohlo by jít na úkor zjištění skutkového stavu. V konečném důsledku by mohlo dojít k potrestání nevinné osoby, popř. k mylnému zproštění obžaloby. Je tedy třeba, aby byl zjištěn skutkový stav tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a na základě tohoto skutkového stavu také rozhodnout. Pokud bude chtít soudce řízení urychlit, může využít některý z odklonů, umožní-li mu to zákon.

4.2.5 Shrnutí

Opakem pomalé, odmítnuté spravedlnosti, tedy opakem řízení, které doprovázejí průtahy, je unáhlené řízení, které může jít na úkor zjištění skutkového stavu, kvality řízení a na úkor práv osob zúčastněných na řízení.¹¹²

Pokud bychom zásadu rychlosti stanovili jako hlavní cíl trestního řízení, stalo by se toto řízení unáhleným a došlo by k výraznému porušení ostatních zásad trestního řízení. V praxi by mohlo docházet k tomu, že by byli odsouzeni nevinné osoby, pachatelé by byli propouštěni na svobodu, skutečným pachatelům by byl vyměřován vzhledem ke spáchanému trestnému činu neadekvátní trest, a to vše z důvodu nedostatečného zjištění skutkového stavu. Docházelo by také k porušování práv obviněného – zbavení práva podat opravný prostředek či neposkytnutí lhůty k přípravě na hlavní líčení. V konečném důsledku by se mohlo také stát, že by trestní právo přestalo plnit své funkce, které ve společnosti má.

¹⁰⁹ ŠČERBA, Filip. Zásada rychlosti řízení versus zásada materiální pravdy. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 96-97.

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 728-729.

¹¹¹ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 33.

¹¹² JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008 [cit. 26. ledna 2018]. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.

5 Instituty trestního řízení se vztahem k zásadě rychlosti trestního řízení

5.1 Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem

5.1.1 Zkrácené přípravné řízení

Přípravné řízení můžeme definovat jako stádium trestního řízení, v jehož průběhu mají být příslušnými orgány co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledány důkazy pro objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, a to včetně osoby pachatele a následku trestního činu. Přípravné řízení začíná zahájením úkonů trestního řízení a jeho výsledkem může být podání obžaloby, sjednání dohody o vině a trestu nebo trvalé či dočasné upuštění od dalšího trestního stíhání.¹¹³

Rozhodujícím faktorem účinnosti trestního řízení a následného trestu je rychlost, s jakou je pachatel trestného činu odhalen a potrestán. Tento faktor byl důvodem zavedení tzv. zkráceného přípravného řízení novelou č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. ledna 2002.¹¹⁴

Tato tzv. velká novela přinesla nové vymezení přípravného řízení a jeho typů. Dosud jednotnou strukturu předsoudního stádia trestního řízení odlišuje v závislosti na tzv. typové společenské nebezpečnosti deliktu, a to na zkráceného přípravné řízení, kde se nekoná vyšetřování a trestní řízení se zahajuje až podáním návrhu na potrestání, a vyšetřování.¹¹⁵

Dle důvodové zprávy k této novele se navrhuje konat zkrácené přípravné řízení, jehož podstatou je rychlé a neformální objasnění skutku, zjištění důvodně podezřelé osoby z jeho spáchání a také vyhledání, nikoliv však provedení důkazů, a to v případě typově nejméně závažných trestných činů. Tento typ řízení se navrhuje konat pouze za podmínek, že bude v několikadenní lhůtě ukončeno a podezřelý bude postaven před soud. Cílem nové právní úpravy je, aby bylo o bagatelní kriminalitě vedeno řízení, které je rychlé, neformální a méně nákladné.¹¹⁶

Zkrácené přípravné řízení je v TR upraveno v § 179a – § 179h. Je možné jej konat za splnění podmínek uvedených v § 179a trestního řádu. Předpoklady jsou následující: jde o trestný čin, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy

¹¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 482-483.

¹¹⁴ FRYŠTÁK, Marek. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 10, s. 235.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 1, s. 5.

¹¹⁶ *Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 26. února 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>> .

policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, postavit před soud. TŘ také uvádí, kdy nelze zkrácené přípravné řízení konat nebo v něm pokračovat, a to v § 179f – jedná se o případy, kdy je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.¹¹⁷

Ze zásady priority speciální úpravy před úpravou obecnou vyplývá, že jsou-li splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, má se všeobecně konat tato forma přípravného řízení.¹¹⁸

Účinná právní úprava není totožná s právní úpravou přijatou v roce 2012 – došlo k několika změnám. Původně se mohlo zkrácené přípravné řízení konat o trestných činech, o nichž přísluší konat v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Ke změně výše této trestní sazby na pět let došlo novelou č. 459/2011 Sb. účinnou od 1. ledna 2012.¹¹⁹ Touto novelou tedy došlo k rozšíření použitelnosti tohoto typu přípravného řízení na všechna řízení vedená před samosoudcem.¹²⁰

Další změnu přinesla novela č. 274/2008 Sb., která stanovila odlišný okamžik počátku běhu dvoutýdenní lhůty. Ta se podle původní právní úpravy počítala od okamžiku, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního řízení, nikoliv tedy ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.¹²¹

Důsledky této novely v praxi jsou obecně známé – často docházelo k tomu, že policejní orgán měsíce či roky danou věc prověřoval a až měl nashromážděno dostatečné množství důkazů, sdělil podezření a do dvou týdnů podal státnímu zástupci zprávu obsahující doporučení podat návrh na potrestání. Postupem času se tak zkrácené přípravné řízení stalo převažující formou přípravného řízení.¹²² Situace se změnila až v důsledku vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, č. 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a

---

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 541.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II. §157-314s*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2333 (§ 179a trestního řádu).

¹²⁰ GRIVNA, Tomáš. *Zásada rychlosti by neměla převážet nad ostatními zásadami trestního řízení* [online]. epravo.cz, 21. prosince 2015 [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/efocus/zasada-rychlosti-by-nemela-prevazit-nad-ostatnimi-zasadami-trestniho-rizeni-99963.html> >.

¹²¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II. §157-314s*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2333 (§ 179a trestního řádu).

¹²² GRIVNA, Tomáš. *Zásada rychlosti by neměla převážet nad ostatními zásadami trestního řízení* [online]. epravo.cz, 21. prosince 2015 [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/efocus/zasada-rychlosti-by-nemela-prevazit-nad-ostatnimi-zasadami-trestniho-rizeni-99963.html> >.

stanovisek, část trestní, sp. zn. Tpjn 303/2014. Nejvyšší soud v něm připomenul, že zkrácené přípravné řízení se má konat ve skutkově, právně a důkazně jednoduchých věcech, a dovedl, že podmínky uvedené v § 179a odst. 1 písm. b) trestního řádu nebudou splněny, uplynula-li od počátku prověřování do sdělení podezření doba podstatně převyšující dva týdny. V takovém případě může samosoudce dle § 314c odst. 1 písm. c) návrh na potrestání odmítnout.¹²³

Zkrácení přípravného řízení spočívá zejména ve stanovení kratších lhůt pro trvání řízení. Zatímco u standardního přípravného řízení stanovuje TRŘ v § 159 odst. 1 lhůty ke skončení prověřování a v § 167 odst. 1 lhůty ke skončení vyšetřování v rádech měsíců, zkrácené přípravné řízení by dle § 179b odst. 4 mělo být skončeno, jak již bylo uvedeno výše, nejpozději do dvou týdnů od sdělení podezření. Státní zástupce je oprávněn tuto lhůtu dle § 179f odst. 2 písm. a) prodloužit, a to nejvýše o deset dnů, popř. o třicet dnů při sjednávání dohody o vině a trestu.¹²⁴

K urychlení a zjednodušení zkráceného přípravného řízení napomáhá fakt, že důkazy jsou policejním orgánem pouze vyhledány, nikoliv provedeny. Zákonodárce zde předpokládá naplnění významu přípravného řízení v jeho pravém slova smyslu – vlastní provedení dokazování předpokládá až v řízení před soudem. I přesto by neměl být podezřelý, popř. obviněný po podání návrhu na potrestání zkrácen na svých právech – dle § 179b TRŘ má podezřelý stejná práva jako obviněný, má stejnou lhůtu k přípravě na hlavní líčení jako v každém jiném řízení před soudem a v případě zadržení má právo na obhájce.¹²⁵

V souvislosti se zkráceným přípravným řízením je někdy vyslovována obava, že zjednodušením procesu se zvyšuje riziko nespravedlivého odsouzení, a to z důvodu, že čím je procesní systém komplikovanější, tím méně obsahuje prostoru pro svévoli, a tím i nepřímo pro nespravedlivé rozhodnutí. S tímto tvrzením nicméně Šámal nesouhlasí, a to z důvodu, že komplikovanost trestního procesu žádné záruky z hlediska osoby, proti níž se řízení vede, ani z hlediska spravedlnosti konečného rozhodnutí nepřináší. V této souvislosti poukazuje na procesy před rokem 1990 a na úpravu platnou do konce roku 2001, kdy často docházelo k tomu, že byli podezřelí dlouhou dobu znepokojováni prováděním postupu před zahájením trestního stíhání a obvinění, u kterých bylo dokonce někdy rozhodnuto o zastavení trestního stíhání a o zproštění obžaloby, byli několik měsíců ve vazbě. Vady těchto řízení byly mnohdy napraveny až v rámci opravných prostředků. Dovojuje tedy, že řádný, zákonný a spravedlivý proces není zajišťován svou komplikovaností, ale konkrétními zárukami provedenými v celkové právní úpravě trestního řízení a koncentrovanými na zajištění práv obviněného a ostatních stran řízení,

---

¹²³ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014

¹²⁴ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 1, s. 5-6.

na úpravu institutů, jimiž je zasahováno do základních práv a svobod, na úpravu zjišťování skutkového stavu a na úpravu opravných prostředků.¹²⁶

5.1.2 Zjednodušené řízení před soudem

Zjednodušené řízení, které navazuje na zkrácené přípravné řízení, je zařazeno do oddílu pátého hlavy dvacáté trestního řádu pojednávajícího o řízení před samosoudcem. I přesto, že jsou jednotlivá ustanovení týkající se zjednodušeného řízení přiřčena k ostatním ustanovením řízení před samosoudcem, je třeba považovat zjednodušené řízení za relativně samostatný typ řízení před samosoudcem. Lze tak učinit z důvodů, že má velmi úzký vztah ke zkrácenému přípravnému řízení a existují zvláštní podmínky pro jeho konání. Zároveň se také od standartního řízení liší, a to již svým zahájením – zjednodušené řízení se zahajuje podáním návrhu na potrestání, kdežto v ostatních věcech jedná samosoudce na základě obžaloby, která je podána po provedeném vyšetřování.¹²⁷

Stejně jako zkrácené přípravné řízení bylo i zjednodušené řízení před soudem zařazeno do právní úpravy novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb.. Z důvodové zprávy k této novele vyplývá, že zjednodušené řízení bude koncipováno jako řízení maximálně jednoduché a neformální. Předpokladem koncentrace a zrychlení řízení je znalost stanovisek stran před hlavním líčením, zaměření dokazování pouze na podstatné a sporné okolnosti a zbavení hlavního líčení úkonů technické povahy, které jej neúměrně zdržují.¹²⁸

Předpokladem pro konání zjednodušeného řízení je projednávání trestného činu, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje pět let, ve věci se konalo zkrácené přípravné řízení, v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání a ve zkráceném přípravném řízení nebyla uzavřena dohoda o vině a trestu. Nezbytným předpokladem je také, aby byl podezřelý postaven před soud podáním návrhu na potrestání, a to buď ve dvou týdnu ode dne sdělení podezření, popř. ve lhůtě jiné, došlo-li k jejímu prodloužení státním zástupcem.¹²⁹

Průběh zjednodušeného řízení se odvíjí podle toho, zda byl podezřelý zadržen či nikoli. V případě, že byl zadržen, jej soudce do 24 hodin vyslechne jako obviněného a pokud neučiní jiné rozhodnutí, které může vydat mimo hlavní líčení, rozhodne o vazbě a nařídí hlavní líčení. Předmětem výslechu obviněného „mimo hlavní líčení“ je nejen projednáváný skutek a osoba obviněného, ale i jeho procesní stanovisko k předpokládanému dokazování. Pro samosoudce je

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 1, s. 6.

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 3, s. 65.

¹²⁸ *Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 26. února 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>> .

¹²⁹ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

podstatné vědět, jaké skutečnosti považuje obviněný za nesporné a zda souhlasí s tím, aby nebyly tyto skutečnosti v hlavním líčení dokazovány. Je ovšem třeba činit rozdíl mezi doznáním obviněného a mezi jeho souhlasem s absencí dokazování některých skutečností – tento souhlas je procesní stanovisko, nikoliv důkaz. Platí také, že ze samotného doznání nemůže být vyvozováno toho procesní stanovisko.¹³⁰

V případě, že nebyl podezřelý zadržen, samosoudce dle § 314b odst. 3 podle protokolu o výsledku podezřelého posoudí, zda je třeba obviněného předvolat k výslechu nebo je možné ihned nařídit hlavní líčení.¹³¹

Samosoudce návrh na potrestání neprojednává, přezkoumává jej však z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186 trestního řádu, zkoumá tedy, např. zda je dána příslušnost soudu k projednání věci, zda byly v hlavním líčení objasněny skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a rozhodnout o něm, zda byly splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení a zda nebylo toto řízení stíženo procesními vadami, které není možné v řízení před soudem napravit, zda tu nejsou okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 trestního řádu, přerušeni podle § 173 odst. 1 trestního řádu nebo jeho podmíněného zastavení podle § 307 trestního řádu. Podle výsledků přezkoumání postupuje samosoudce některým ze způsobů uvedených v § 314c odst. 1 TR.¹³²

5.1.3 Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení v praxi

Statistické údaje dokazují neobvyklou popularitu, kterou si zkrácené řízení za dobu své existence získalo. V roce 2002, tedy v roce zavedení zkráceného přípravného řízení do českého trestního práva procesního, byl tento institut využit u 17 422 osob, tedy u 15,7 % z celkového počtu osob, proti nimž bylo vedeno přípravné řízení. Jeho popularita rok od roku stoupala a již v roce 2006 tento podíl dosáhl 25,5 % (28 146 osob), v roce 2008 33,2 % (36 685 osob) a v roce 2009 se počet osob projednávaných ve zkráceném přípravném řízení téměř vyrovnal počtu osob vyšetřovaných v klasickém přípravném řízení – 49,2 % (55 701 osob), přičemž v roce 2012 ještě vzrostl na 58,6 % (60 415 osob).¹³³

V následujícím roce došlo k nárůstu počtu těchto osob na 67 458. Nicméně od roku 2015 dochází k postupnému poklesu využívání zkráceného přípravného řízení – v roce 2015 byl tento typ přípravného řízení použit v případě 47 747 osob a v roce 2016 42 283 osob. Dle Nejvyššího státního zastupitelství postupně ztrácí zkrácené přípravné řízení charakter převažující formy

¹³⁰ JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11-12, s. 83.

¹³¹ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹³² ZEMAN, Pavel a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. s. 49-50.

¹³³ Tamtéž, s. 71.

přípravného řízení. V této souvislosti poukazuje na již citované stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. Tpjn 303/2014, od jehož vydání dochází v aplikační praxi k důslednějšimu zvažování podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení, a to zejména s ohledem na dobu, která uplynula od spáchání trestného činu, popř. od zahájení trestního stíhání. Rozhodující vliv na snížení počtu osob, proti kterým bylo konáno zkrácené přípravné řízení, mělo také snížení evidované kriminality. Proto nelze považovat zmíněné stanovisko jako hlavní příčinu snížení četnosti využívání zkráceného přípravného řízení.¹³⁴

Zkrácené přípravné řízení má ve srovnání se standartním přípravným řízením pozitivní vliv na délku trvání trestního řízení. Největší rozdíl je v průměrné délce přípravného řízení u policejního orgánu, která je ve zkráceném přípravném řízení přibližně čtyřikrát kratší než ve standartním přípravném řízení – v roce 2010 byla průměrná délka zkráceného přípravného řízení 8 dní, zatímco průměrná délka klasického byla 89 dnů a v roce 2012 byla 8 dnů oproti 97 dnům. Průměrná délka trestního řízení u státního zástupce je u zkráceného přípravného řízení taktéž čtyřikrát kratší – v roce 2010 3 dny oproti 12 dnům a v roce 2012 3 dny oproti 14 dnům. Patrný je i rozdíl v průměrné délce řízení před soudem - např. v roce 2010 byla průměrná délka zjednodušeného řízení 79 dnů a délka řízení klasického 152 dnů, délka zjednodušeného byla tedy poloviční.¹³⁵

Hlavními důvody pro zavedení zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem bylo zjednodušení, odformalizování a také zrychlení práce orgánů činných v trestním řízení v případech bagatelní kriminality. Dosavadní poznatky z aplikace těchto institutů dovolují konstatovat, že se zkrácené přípravné řízení osvědčilo a orgány činné v trestním řízení si tento postup osvojily. Záměry autorů novely č. 265/2001 Sb. se do značné míry ovšem podařilo naplnit pouze ve fázi zkráceného přípravného řízení. Zjednodušení a zrychlení soudní fáze se tolik nezdařilo, a to především proto, že se nepodařilo zjednodušené řízení před soudem zbavit obecných poznatků soudního řízení v České republice (problémy s doručováním a nekázeň předvolaných osob v případech, kdy podezřelý nebyl předán soudu spolu s návrhem na potrestání). I přesto přinesla novela v této oblasti pozitivní a funkční prvky.¹³⁶

---

¹³⁴ VÁLOVÁ, Irena. *Počet zkrácených přípravných řízení klesá, míra narovnání a dohod o vině a trestu je stále nicotná* [online]. ceska-justice.cz, 27. února 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na < <http://www.ceska-justice.cz/2018/02/pocet-zkracenyh-trestnich-řízení-klesa-mira-narovnani-dohod-vine-trestu-stale-nicotna/>>.

¹³⁵ ZEMAN, Pavel a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. s. 90.

¹³⁶ ZEMAN, Pavel. Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 10, s. 299-300.

5.2 Trestní příkaz

5.2.1 Institut trestního příkazu

Trestní příkaz můžeme charakterizovat jako prostředek sloužící ke zjednodušení a zrychlení trestního řízení ve skutkově a právně jednodušších věcech, v nichž lze účelu trestního řízení dosáhnout i bez provedení hlavního líčení. Jeho podstata spočívá v tom, že soud rozhoduje pouze na základě spisového materiálu, který mu byl předložen společně s obžalobou nebo s návrhem na potrestání. Nerozhoduje tedy na základě důkazů, které před ním byly v hlavním líčení provedeny, ale na základě důkazů a informací, které byly provedeny a zjištěny v přípravném řízení.¹³⁷ Trestní příkaz je výjimkou z některých zásad trestního řízení, např. ze zásad veřejnosti a ústnosti.¹³⁸

Jedná se o institut, který je v našem právním řádu střídavě označován za významný přínos a přežitek minulosti. Původně byl trestní příkaz v našem TŘ zakotven novelou č. 149/1969 Sb., nicméně po dvaceti letech jej poslanci Federálního shromáždění označili za protiprávní institut popírající právo obviněného na obhajobu a novelou č. 178/1990 Sb. jej zrušili. O pouhé čtyři roky později byl tento institut do TŘ znovuzaveden a to novelou č. 292/1993 Sb. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že důvodem znovuzavedení trestního příkazu je snaha o odlehčení soudů a umožnění, aby soud v hlavním líčení projednával především věci, které si takové pozornosti skutečně zaslouží. Dle Vantucha je předem velmi složité určit, které věci si takové pozornosti zaslouží a které nikoliv. Toto tvrzení lze doložit rozsudky, jimiž byl zjištěn jakkoliv odlišný, či dokonce jiný skutkový stav v hlavním líčení než v přípravném řízení. Z důvodové zprávy plynou dva závěry – preferování zásady rychlosti nad zásadou materiální pravdy a snaha ulehčit soudům od ohromného nápadu trestních věcí. Formulace užitá v důvodové zprávě však není vhodná, neboť neexistuje kritérium pro odlišení věcí, které si pozornost vyřízení v hlavním líčení zaslouží a které nikoliv.¹³⁹

V odborné literatuře se objevují názory, že lze trestní příkaz řadit mezi odklony¹⁴⁰, neboť při jeho vydání dochází k odchýlení se od standartního řízení.¹⁴¹ Otázka, zda trestní příkaz mezi odklony zařadit či nikoliv vyvstává z důvodu systematického zařazení právní úpravy trestního příkazu. Vymezíme-li si pojem odklonu v nejširším v slova smyslu jako odchylku

---

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II.* §157-314s. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3571 (§ 314e trestního řádu).

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 164-166.

¹³⁹ VANTUCH, Pavel. K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 1, s. 4-6.

¹⁴⁰ Srov. např. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 728-729; Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 832.

¹⁴¹ ŠCERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue.* 2009, roč. 8, č. 2, s. 33.

od standartního průběhu trestního řízení, potom trestní příkaz formou odklonu bude. Pokud ovšem budeme odklon chápat jako odchylku od standartního trestního řízení spočívající v tom, že nedojde k vyslovení viny a věc se vyřídí zastavením trestního stíhání nebo mimosoudním postupem, pak trestní příkaz mezi odklony spadat nebude.¹⁴² Vzhledem k tomu, že neexistuje legální definice pojmu odklonu, bude záviset na tom, jaké atributy budeme od tohoto pojmu požadovat.¹⁴³

Samotná úprava trestního příkazu je v § 314e - § 314g TR. Dle § 314e může samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení. Trestním příkazem lze uložit pouze tresty vymezené v § 314e odst. 2. Samosoudce jej v určitých řízeních nemůže vydat, a to v řízení proti osobě, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, v řízení, v němž má být rozhodováno o ochranném opatření, v řízení, ve kterém má být uložen souhrnný nebo společný trest, a předchozí trest byl uložen rozsudkem. Ve srovnání s rozsudkem má trestní příkaz jednodušší konstrukci a liší se také tím, že se nevyhlašuje jako rozsudek, pouze se vyhotovuje a doručuje.¹⁴⁴

Specifickým opravným prostředkem proti trestnímu příkazu je odpor, který může podat ve lhůtě osmi dnů od doručení trestního příkazu obviněný, státní zástupce a osoby, které jsou oprávněny podat ve prospěch obviněného odvolání. V případě, že není podán, má trestní příkaz účinky pravomocného a vykonatelného rozsudku. Specifičnost odporu spočívá v tom, že v případě jeho podání o něm není rozhodováno a nemá devolutivní účinek - trestní příkaz se jeho podáním automaticky ruší a samosoudce zpravidla nařídí ve věci hlavní líčení, v němž není tímto trestním příkazem vázán.¹⁴⁵

Do taxativně vymezeného okruhu osob, které jsou oprávněny podat odpor, nespadá poškozený. Zákon sice v § 228 odst. 1 TR stanovuje povinnost soudu současně s výrokem o vině rozhodnout o povinnosti obžalovaného nahradit škodu, má-li k tomu potřebné podklady. V případě, že by ale soud v trestním příkazu opomněl nárok na náhradu škody, popř. do něj zahrnul neúplný či nesprávný výrok, nemá poškozený k dispozici žádný procesní nástroj, kterým by se mohl bránit. Tento problém by mohl být vyřešen přiznáním práva poškozenému i obviněnému podat proti výroku o náhradě škody odvolání, které by nemělo za následek zrušení

---

¹⁴² Srov. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 60.

¹⁴³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 729-730.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 740-741.

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II*. §157-314s. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3591 (§314g trestního řádu).

trestního příkazu.¹⁴⁶ Nelze tedy přisvědčit názoru, že by rychlost řízení poškozenému prospívala - v souvislosti s nemožností podat odpor proti trestnímu příkazu mu dokonce může škodit.

5.2.2 Uplatnění trestního příkazu v praxi

Tabulka počtu osob vyřízených trestním příkazem mezi lety 1994 - 2016¹⁴⁷

Rok	Počet osob vyřízených trestním příkazem
1994	39 714
1995	43 434
1998	40 700
2000	48 431
2005	50 652
2006	55 213
2007	59 880
2008	58 198
2009	60 494
2010	50 282
2011	50 236
2012	50 450
2013	60 842
2014	55 689
2015	48 107
2016	44 437

Statistiky z některých let obsahují také procenta udávající podíl osob vyřízených trestním příkazem v poměru k nápadu osob u okresních soudů – např. v roce 1995 48,23 %, v roce 1998 52,14 %, v roce 2005 53,96 %, v roce 2008 60,38 % a v roce 2012 54,64 %.¹⁴⁸

Jak vyplývá z výše uvedených statistik, trestní příkaz je hojně využívaným institutem. Jeho znovuzavedení do trestního řádu mělo pro zásadu rychlosti velký význam. Trestní příkaz totiž umožňuje rychlou reakci na spáchaný trestný čin a zásadu rychlosti tak naplňuje ve velké míře.

¹⁴⁶ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 9, s. 195-197.

¹⁴⁷ Statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti [online]. cslav.justice.cz, [cit. 2. března 2018]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

¹⁴⁸ Tamtéž.

V případě, že by opět došlo k jeho odstranění z trestního řádu, mělo by to pro zásadu rychlosti velmi negativní dopad – např. v roce 2012 byla průměrná délka trestního řízení 6 měsíců. V případě, že by bylo tento rok kromě věcí řešených ve standardním trestním řízení řešeno ještě další 50 450 osob, které byly řešeny trestním příkazem, došlo by k výraznému nárůstu průměrné délky trestního řízení.

5.3 Zákonem stanovené lhůty související se zásadou rychlosti trestního řízení

Významnými prostředky, které slouží k zabránění vzniku průtahů v trestním řízení, jsou také zákonem stanovené lhůty, např. lhůty podle § 159 odst. 1 odst. 2 TŘ, tedy lhůty k prověřování skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin před zahájením trestního stíhání. Jsou stanoveny v rádech měsíců a odlišeny podle závažnosti věci. Policejní orgán je povinen prověřit tyto skutečnosti do dvou měsíců, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení, do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu a do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu. Zajistit rychlost řízení mají také pořádkové lhůty pro skončení vyšetřování ve standardním přípravném řízení a v rozšířeném přípravném řízení (§ 167 odst. 1 a § 170 odst. 1 TŘ), které jsou taktéž kvalifikovány podle závažnosti věci, a to na dva, tři a šest měsíců. Nesmíme opomenout ani lhůtu k nařízení hlavního líčení, předběžného projednání obžaloby nebo jiného procesního postupu směřující k vyřízení věci po podání obžaloby, kterou upravuje § 181 odst. 3 TŘ - tři týdny pro řízení před okresním soudem a tři měsíce pro řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně. TŘ stanovuje také lhůty k podání řádných a mimořádných opravných prostředků. Lhůta pro podání odvolání činí dle § 248 odst. 1 osm dnů, lhůta pro podání odporu dle § 314g taktéž osm dnů, lhůta pro podání stížnosti dle § 143 odst. 1 tři dny, lhůta pro podání dovolání dle § 265e odst. 1 dva měsíce. Zákon upravuje taktéž lhůtu určenou pro odstranění vad podaných opravných prostředků, např. u odvolání osm dnů dle § 251 odst. 2.¹⁴⁹

Průtahy mohou vznikat také v souvislosti s vyhotovením rozhodnutí. TŘ stanovuje lhůtu pro vydání rozhodnutí § 129 odst. 3. Tato lhůta činí v řízení před okresními soudy a krajskými soudy jako soudy druhého stupně ve vazebních věcech pět pracovních dnů, v ostatních věcech deset pracovních dnů a v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, vrchními

---

¹⁴⁹ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

soudy a Nejvyšším soudem ve vazebních věcech deset pracovních dnů a v ostatních věcech dvacet pracovních dnů.¹⁵⁰

Rychlost řízení je taktéž zdůrazněna ve vazebním řízení. Zákonodárce v § 72 TŘ stanoví lhůty pro rozhodování o dalším trvání vazby a v § 72a vymezuje také maximální celkové doby trvání vazby. Důsledkem překročení nejvyšší možné délky trvání vazby je povinnost propustit obviněného na svobodu.¹⁵¹

5.4 Další instituty sloužící k naplnění zásady rychlosti trestního řízení

Dalším institutem sloužícím k naplnění zásady rychlosti trestního řízení je dohoda o vině a trestu, kterou můžeme charakterizovat jako procesní postup spočívající v tom, že obviněný, státním zástupce a případně i poškozený mohou v přípravném řízení uzavřít smlouvu obsahující popis skutku, o kterém obviněný prohlásí, že jej spáchal, výměru trestu, resp. jiné sankce a náhradu škodu, kterou státní zástupce předloží soudu ke schválení. Souhlasí-li s ní soud, sjednanou dohodu schválí odsuzujícím rozsudkem ve veřejném zasedání. Soud tedy v takovém případě neprokazuje vinu a neprovádí dokazování.¹⁵²

Rychlost trestního řízení je zdůrazňována i v dalších ustanoveních TŘ. Jedná se například o § 164 odst. 1, dle něhož má policejní orgán postupovat tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následků činu. Obhájce má dle § 41 odst. 1 pečovat o to, aby byly v řízení včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují a státní zástupce a policejní orgán mají dle § 157 odst. 1 povinnost organizovat svoji činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání. Předseda senátu má dbát o to, aby nebylo hlavní líčení zdržování výklady, které nemají vztah k projednávané věci, a aby bylo zaměřeno co nejúčinněji k objasnění věci, jak stanoví § 203 odst. 2. Dále má také dle § 198 odst. 3 povinnost učinit při nařízení hlavního líčení všechna opatření, jichž je třeba k zajištění jeho řádného průběhu a k tomu, aby bylo možné věc projednat a rozhodnout bez odročení. S tím souvisí i úprava odročení v § 219. Zabránit průtahům má také § 321 odst. 1 týkající se nařízení výkonu trestu – předseda senátu zašle příslušné věznicí nařízení o výkonu rozhodnutí a odsouzeného vyzve, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil. Učiní tak, jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má nepodmíněný trest odnětí svobody vykonat, stal vykonatelným. Dalším ustanovením je § 341, dle něhož předseda senátu vyzve odsouzeného, aby do 15ti dnů zaplatil

---

¹⁵⁰ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 19, č. 10, s. 19.

uložený peněžitý trest a upozornit jej na případné vymáhání tohoto trestu. Předseda senátu tak učiní poté, co se stal rozsudek tento trest ukládající vykonatelným.¹⁵³

Trestní řád není jediným právním předpisem, v němž jsou ustanovení snažící se zabránit průtahům v trestním řízení. Např. § 2 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ukládá státnímu zastupitelství povinnost dbát při výkonu své působnosti na to, aby byl jeho postup nejen v souladu se zákonem, ale také rychlý, odborný a účinný.¹⁵⁴

---

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář I.* § 1-156. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 29 (§ 2 trestního řádu).

¹⁵⁴ zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat zásadu rychlosti trestního řízení, a to zejména z hlediska významu této zásady pro trestní řízení a jejího postavení mezi ostatními zásadami trestního řízení.

Podstatou zásady rychlosti je, aby bylo trestní řízení provedeno v přiměřené lhůtě a bez zbytečných průtahů. Jedná se o zásadu zakotvenou nejen ve vnitrostátních pramenech práva jako je Listina základních práv a svobod, zákon o soudech a soudcích či trestní řád, ale také v pramenech práva na úrovni mezinárodní, konkrétně v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Je také předmětem četné judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Právní předpisy, které zásadu rychlosti zakotvují, nestanovují maximální lhůty, do kdy musí být trestní řízení skončeno. Dle judikatury nelze tyto lhůty obecně stanovit a každý případ se musí posuzovat individuálně. Při rozhodování o tom, zda byla délka řízení přiměřená či nikoliv, je třeba zkoumat několik kritérií, a to složitost věci, chování stěžovatele, postup soudních orgánů, význam řízení pro stěžovatele a počet stupňů soudní soustavy, přičemž vliv na délku řízení hraje také počet spoluobviněných a přítomnost mezinárodního prvku.

Jedná se o velmi významnou zásadu trestního řízení všeobecného charakteru. Je-li řízení vedeno zdlouhavě, snižuje se tím nejen jeho účinnost a autorita právního řádu, ale také jeho preventivní a výchovné působení. Trest následující co nejdříve po spáchaném trestném činu má nejvíce odstrašující účinek, a to jak na potenciální pachatele, tak na veřejnost, která se názorně přesvědčí, že policejní a justiční systém funguje. Rychlost trestního řízení je podstatná také pro oběti a poškozené – v případě průtahů mohou být tyto osoby traumatizovány z důvodu dlouhodobého kontaktu s daným řízením. Dlouhé trestní řízení působí negativně i na samotného obviněného, který je vystaven psychickému a sociálnímu tlaku a který musí vynakládat úsilí a prostředky na svoji obhajobu. I přesto, že to trestní řád výslovně neuvádí, zásada rychlosti je dle mého názoru nejen zásadou, nýbrž i právem obviněného – v zájmu každého, proti komu je trestní řízení vedeno, je, aby byla jeho záležitost vyřešena co možná nejrychleji. Mnohdy se z důvodu průtahů ocitají v negativním světle i advokáti zastupující obviněné a poškozené, neboť součástí jejich práce je zmírnění útrap svých klientů. Délka trestního řízení má vliv i na kvalitu tohoto řízení – průtahy negativně ovlivňují množství a kvalitu důkazů. Stejně jako každá zásada, má i zásada rychlosti funkci aplikační, interpretační, poznávací a zákonodárnou.

I přesto, že je význam zásady rychlosti podstatný, nejedná se o jedinou zásadu ovládající trestní řízení a není ani jeho vedoucím principem. Základní zásady trestního řízení je třeba je chápat jako jednotný celek – zásady spolu úzce souvisejí, navazují na sebe a navzájem se ovlivňují. Uplatnění zásady rychlosti je tedy ovlivněno vztahem k ostatním zásadám, jedná se

zejména o zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů, zásadu bezprostřednosti, zásadu zajištění práva na obhajobu a zásadu zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Na zásadu rychlosti tedy nemůžeme nazírat absolutně. Pokud bychom stanovili rychlost jako hlavní cíl trestního řízení, stalo by se toto řízení unáhleným a došlo by k výraznému porušení ostatních zásad trestního práva procesního. V důsledku unáhleného řízení by pak nedocházelo ke dostatečnému zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, docházelo by k porušování práv obviněného a dalších subjektů trestního řízení a v konečném důsledku by se mohlo také stát, že by trestní právo přestalo plnit své funkce, které ve společnosti má.

Cílem práce bylo také vymezit instituty, které napomáhají urychlení trestního řízení, zhodnotit jejich využívání v praxi a považovat nad jejich případným zdokonalením a aplikačním rozšířením. Mezi tyto instituty řadíme zkrácené přípravné řízení, jehož cílem je urychlit řízení v případech bagatelní kriminality tak, že se během něj důkazy jen vyhledají, ale již neprovedou. Zákodárce také stanovil kratší lhůty k ukončení tohoto stádia trestního řízení – zatímco v klasickém přípravném řízení jsou lhůty ke skončení prověřování a vyšetřování v rádech měsíců, zkrácené přípravné řízení by mělo být skončeno do dvou týdnů ode dne sdělení podezření. Na zkrácené přípravné řízení navazuje zjednodušené řízení před soudem, které se od standartního řízení liší tím, že se dokazování zaměří pouze na podstatné a sporné okolnosti a hlavní líčení se zbaví úkonů technické povahy, které jej neúměrně zdržují. Podle statistik se zkrácené přípravné řízení v praxi osvědčilo – je hojně využívaným institutem, který trestní řízení skutečně zrychluje. Soudci se díky tomu mohou více zabývat závažnějšími případy. Jeho velkým negativem je, že zákon sice upravuje dvoutýdenní lhůtu pro jeho skončení, nicméně již neupravuje, do kdy musí policejní orgány podezření sdělit. I přesto, že se k této situaci již vyjádřil Nejvyšší soud ve svém stanovisku č. 10/2014, bylo by přinejmenším vhodné, aby v rámci budoucích novelizací došlo ke stanovení této lhůty. Mohlo by například dojít k aplikačnímu rozšíření § 159 trestního řádu, popř. po jeho vzoru začlenit do trestního řádu ustanovení podobné. Vzhledem k tomu, že je zkrácení přípravné řízení hojně využívaným institutem, neshledávám potřebu rozšířit jeho uplatnění v praxi.

Cílem zjednodušeného řízení je urychlení trestního řízení ve fázi před soudem. Nicméně lze konstatovat, že se v praxi příliš neosvědčilo, a to zejména z důvodu, že se v rámci přijaté právní úpravy nepovedlo zjednodušené řízení oprostít od obecných nešvarů soudního řízení, jako jsou např. problémy s doručováním. Předmětem případných příštích novelizací by mohlo být vytvoření právní úpravy vztahující se pouze na zjednodušené řízení, díky které by došlo k oprostění od těchto nešvarů. I přes tyto nedostatky zjednodušeného řízení, považuji tento institut za dobrý základ pro urychlení řízení ve fázi před soudem.

Dalším institutem je trestní příkaz, který umožňuje vydat rozhodnutí v zákonem stanovených případech bez nařízení hlavního líčení a který představuje výjimkou z některých zásad trestního řízení, např. ze zásady ústnosti a veřejnosti. Jedná se o hojně využívaný institut – každoročně se jím vyřeší v průměru 50 – 60 % napadlých věcí. Dopad jeho případného zrušení na trestní soudnictví by byl vzhledem k jeho četnosti mimořádně závažný. Trestní příkaz dle mého názoru naplňuje zásadu rychlosti trestního řízení v nejširší možné míře – soudce jej vydá, aniž by nařizoval hlavní líčení, neprovádí dokazování a trestní příkaz nevyhlašuje, pouze jej vyhotovuje a doručuje. Obviněný i státní zástupce mají navíc v případě nesouhlasu s ním právo podat odpor a domoci se tak projednání věci před soudem – mají tedy k dispozici opravný prostředek, který zajišťuje dodržení práva obviněného na obhajobu. Co se týče případného zdokonalení právní úpravy trestního příkazu, největší problém spatřuji v nemožnosti poškozeného podat odpor. V případě, že trestní příkaz neobsahuje výrok o náhradě škody, popř. obsahuje výrok neúplný či nesprávný, nemá poškozený k dispozici žádný procesní postup, jak se bránit. Někteří autoři se domnívají, že by šel tento nedostatek vyřešit zavedením práva poškozeného a obviněného podat odvolání, jehož podáním by nedošlo ke zrušení trestního příkazu. Já osobně se k tomuto názoru přikláním za předpokladu, že by byl tímto odvoláním napaden pouze výrok týkající se náhrady škody. Bezpochyby se jedná o lepší cestu než je rozšíření okruhu osob oprávněných podat odpor o poškozeného – v případě podání odporu se trestní příkaz automaticky ruší a mohlo by se tedy stávat, že by k jeho zrušení došlo pouze z důvodu, že poškozený nesouhlasí s výrokem o náhradě škody, a to i v případě, že by obviněný s trestním příkazem souhlasil. Možné řešení je také umožnit poškozenému podat odpor pouze co do výroku o náhradě škody, který by se zrušil, a zbylé části trestního příkazu by zůstaly nedotčeny. Domnívám se, že případné aplikační rozšíření trestního příkazu by nebylo vhodné – v současné právní úpravě je již okruh záležitostí, které lze vyřešit trestním příkazem, vymezen poměrně široce, a to na veškeré věci projednávané před samosoudcem.

Zajištění uplatnění zásady rychlosti trestního řízení neobstarává trestní řád pouze prostřednictvím výše zmíněných institutů, ale také prostřednictvím lhůt a dalších ustanovení. Rychlost trestního řízení je tedy zajištěna celou jeho úpravou. K urychlení trestního řízení slouží také tzv. odklony, zejména dohoda o vině a trestu, narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání.

Zásada rychlosti trestního řízení je v současné době velmi aktuálním tématem. O snaze neustále zrychlovat trestní řízení vypovídají i důvodové zprávy k novelizacím trestního řádu, z nichž téměř pokaždé vyplývá, že dané změny mají trestní řízení ještě více zrychlit. Samotné novelizace trestněprávních předpisů jsou sice základem pro zrychlení řízení, nicméně nejedná se

o prostředek jediný. Průměrná délka trestního řízení by se mohla zkrátit díky lepšímu technickému vybavení soudu, posílení administrativních sil nejen na soudech, ale i v řadách policie. K urychlení by mohlo také přispět zavedení elektronického spisu, který by zajistil jednotné vedení věci u policie, státního zástupce i soudu a zabránil vzniku průtahů související s předáváním spisového materiálu mezi těmito institucemi.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 848 s.
- ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, s. r. o.. 1999. 403 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. 1056 s.
- MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1166 s.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 672 s.
- ZEMAN, Pavel a kol. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. 185 s.

Sborníky

- JELÍNEK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – stálé trauma české legislativy. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu*. Praha: Leges, 2016, s. 10.
- MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš (ed.) *Rychlost trestního řízení. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*, Praha: ASPI, 2008, s. 193.

Komentáře

- VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 968 s.
- ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář, §1-156*. 7 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s.
- ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář II, § 157-314s*. 7 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1844 s.
- KMEC, Jiří. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 1660 s.

Odborné články

- KMEC, Jiří. Právo na přiměřenou délku trestního řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Trestněprávní revue*, 2004. roč. 3, č. 5, s. 133.

- JANKOVSKÝ, Zdeněk. Jak naložit s nepřiměřenou délkou trestního řízení? *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 16, č. 12, s. 35.
- Pipek, Jiří. Nad paragrafem 2 odst. 5 věta první trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 7, s. 410.
- FRYŠTÁK, Marek. Smysl a význam zkráceného přípravného řízení z hlediska jeho rychlosti. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 10, s. 235.
- ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 1, s. 5.
- ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, roč. 1, č. 3, s. 65.
- JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11-12, s. 83.
- ZEMAN, Pavel. Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 10, s. 299-300.
- VANTUCH, Pavel. K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 1, s.4-6.,
- ŠCERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 2, s. 33.
- JELÍNEK, Jiří. Dohadovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. 19, č. 10, s. 19.
- ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 9, s. 195-197.

Právní předpisy

- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
- sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Důvodové zprávy

- *Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 292/1993 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 30. října 2017]. Dostupné na < www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=6026>.
- *Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>> .

Judikatura

- náleží Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000
- náleží Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2015, sp. zn. I. ÚS 641/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94
- náleží Ústavního soudu ze dne 14. září 1994, sp. zn. IV. ÚS 55/94
- náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03
- náleží Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997, sp. zn. III. ÚS 218/97
- náleží Ústavního soudu ze dne 10. března 1998, sp. zn. I. ÚS 345/95
- náleží Ústavního soudu ze dne 9. září 2004, sp. zn. III. ÚS 95/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97
- náleží Ústavního soudu ze dne 20. července 2005, sp. zn. I. ÚS 585/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 1. prosince 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001
- náleží Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. I. ÚS 544/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 26. září 2017, sp. zn. I. ÚS 741/17
- náleží Ústavního soudu ze dne 17. února 1998, sp. zn. Pl. ÚS 6/98
- rozsudek ESLP ze dne 3. prosince 2002, Debbasch proti Francii, č. 49392/99
- rozsudek ESLP ze dne 27. červne 1969, Wemhoff proti Německu, č. 2122/64
- rozsudek ESLP ze dne 19. září 1996, Süßmann proti Německu, č. 20024/92
- rozsudek ESLP ze dne 10. 7. 2003, Hartman proti České republice, č. 53341/99
- rozsudek ESLP ze dne 23. května 2000, Van Pelt proti Francii, č. 31070/96
- rozsudek ESLP ze dne 26. května 1993, Bunkate proti Nizozemsku, č. 13645/88
- rozsudek ESLP ze dne 22. července 1999, Santos proti Portugalsku, č. 35589/97
- rozsudek ESLP ze dne 7. března 2006, Bačák proti České republice, č. 3331/02
- rozsudek ESLP ze dne 28. března 2006, Rázlová proti České republice, č. 20252/03
- rozsudek ESLP ze dne 18. dubna 2006, Tariq proti České republice, č. 75455/01

- stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014

Internetové zdroje

- HUDCOVÁ, Dagmar. *Roční statistické analýzy 2016* [online]. usoud.cz, 6. ledna 2017 [cit. 20. listopadu 2017]. Dostupné na < https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Statistika/VSA_2017-final.pdf>.
- *The ECHR in facts and figures 2016* [online]. echr.coe.int.cz, 1. května 2017. Dostupné na < http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2016_ENG.pdf>.
- Statistika a výkaznictví [online]. cslav.justice.cz. Dostupné na < cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>.
- JELÍNEK, Jiří. *Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy* [online]. mvcr.cz, 19. února 2008. Dostupné na < www.mvcr.cz/soubor/2008-04-jelinek-rychlost.aspx>.
- GŘIVNA, Tomáš. *Zásada rychlosti by neměla převážet nad ostatními zásadami trestního řízení* [online]. epravo.cz, 21. prosince 2015. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/efocus/zasada-rychlosti-by-nemela-prevazit-nad-ostatnimi-zasadami-trestniho-rizeni-99963.html>>.
- VÁLOVÁ, Irena. *Počet zkrácených přípravných řízení klesá, míra narovnání a dohod o vině a trestu je stále nicotná* [online]. ceska-justice.cz, 27. února 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na < <http://www.ceska-justice.cz/2018/02/pocet-zkracenyh-trestnich-rizeni-klesa-mira-narovnani-dohod-vine-trestu-stale-nicotna/>>.

Shrnutí (Summary)

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá zásadou rychlosti trestního řízení. Jejím cílem je analyzovat zásadu rychlosti trestního řízení a soustředit se zejména na její význam pro trestní řízení, její postavení mezi ostatními zásadami trestního řízení a instituty napomáhající urychlení trestního řízení.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se zabývá základními zásadami trestního řízení obecně. Na ni naváže kapitola druhá, která se již týká zásadou rychlosti trestního řízení, a to jejím zakotvením na vnitrostátní i mezinárodní úrovni a také judikaturou Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Obsahem třetí kapitoly jsou statistiky týkající se délky řízení v České republice a příčiny vzniku průtahů v trestním řízení. Čtvrtá kapitola se zabývá významem zásady rychlosti a jejího vztahu k ostatním zásadám. Obsahem páté kapitoly je zkrácené přípravné řízení, na něj navazující zjednodušené řízení před soudem, trestní příkaz, dohoda o vině a trestu a lhůty obsažené v trestním řádu. Cílem této kapitoly je vymezit instituty, které napomáhají urychlení trestního řízení, zhodnotit jejich využívání v praxi a pouvažovat nad jejich případným zdokonalením a aplikačním rozšířením.

Summary

This diploma thesis deals with the principle of promptness in a criminal proceeding. Its aim is to analyse the principle of promptness and concentrate especially on the value of the principle of promptness and its relation to the other principles of a criminal procedure.

The diploma thesis is divided into five chapters. The first chapter generally describes the principles of a criminal proceeding. The second one is concerned with the principle of promptness in Czech and international legal sources, case law of the Constitutional Court of the Czech Republic and case law of European Court of Human Rights. The statistic data on the average length of a criminal proceeding and the causes of delay in a criminal procedure are contained in the third chapter. The fourth chapter deals with a value of the principle of promptness in a criminal proceeding and its relation to the other principles of a criminal procedure. The fifth chapter deals with a summary investigation and subsequent simplified judicial proceeding, criminal order, agreement of guilt and punishment and periods covered in the Criminal Code of the Czech Republic. The aim of this chapter is to specify measures which help to accelerate a criminal procedure, evaluate their using and consider their improvement and spread in practice.

Seznam klíčových slov (List of key words)

Seznam klíčových slov

Zásada rychlosti trestního řízení, zásady trestního řízení, zkrácené přípravné řízení, trestní příkaz

List of key words

The principle of promptness, principles of criminal procedure, summary investigation, criminal order